อำมาตย์เอก พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์

ที่ระลึก

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

อำมาตย์เอก พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์

ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส

วันเสาร์ที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๘

อำมาตย์เอก พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์ (ขำ ศาลิคุปต) ต.ม.

ชาตะ ๒ มกราคม ๒๔๑๘

มรณะ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๐๘

ประวัติ

อำมาตย์เอก พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์

ชาตะ วันอาทิตย์ที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๑๘ ณ ที่บ้านข้างวัดราษฎร์รังสรรค์ ตำบลคอกกระบือ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร นามเดิม ขำ ศาลิคุปต เป็นบุตรนายเขียว – นางอิน ศาลิคุปต มีพี่น้องร่วมบิดามารดารวม ๘ คน แต่ได้ถึงแก่กรรม และถึงแก่อนิจกรรมไปหมดแล้วทุกคน คือ

๑. นางเล็ก พิบูลย์เวช
๒. นายขุ้ย ศาลิคุปต
๓. มหาอำมาตย์ตรี พระยาภักดีนฤเบศร์ (แก้ว ศาลิคุปต เปรียญ)
๔. มหาเสวกตรี พระยาเอนกนิธิกรรม์ (เฉย ศาลิคุปต)
๕. นางเทศ บุตรฉ่ำ
๖. อำมาตย์เอก พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์ (ขำ ศาลิคุปต)
๗. นางเชย พุ่มพฤกษ์
๘. นายไข่ ศาลิคุปต

การศึกษา ชั้นต้น เล่าเรียนกับนายเขียว บิดา แล้วมาเรียนหนังสือขอมที่วัดราษฎร์รังสรรค์ตำบลคอกกระบือ กับท่านอาจารย์ฤทธิ์ จากนั้นมาเล่าเรียนร่วมอยู่กับพระยาภักดีนฤเบศร์ (พี่ชาย) ที่วัดประยูรวงศ์ แล้วจึงย้ายมาเรียนต่อที่โรงเรียนวัดนวลนรดิศ ๔ ปี และศึกษาต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบ ครั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวัง ๑ ปี รวม ๕ ปี ได้รับประกาศนียบัตรประโยคหนึ่งอย่างเก่า

อุปสมบท เป็นพระภิกษุที่วัดราษฎร์รังสรรค์ ตำบลคอกกระบือ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๙ รวมเวลาอุปสมบท ๙ เดือน

การสมรส ได้ทำการสมรสกับ นางสาวสอย เสริบุตร (ถึงแก่กรรมแล้ว) เกิดบุตรธิดาด้วยกัน ๔ คน ยังมีชีวิตอยู่ทุกคน คือ

๑. นายเสริม ศาลิคุปต

๒. นางโรจนสิริวารินทร์ (ละออง)

๓. นางแฉล้ม บุญส่ง

๔. นางสังวาล มิลินทวัต

ต่อมาจึงได้ทำการสมรส กับนางสาวริ้ว มิลินทวัต และคงอยู่ร่วมกันตลอดมา มีบุตรธิดาอีก ๑๕ คน แต่ถึงแก่กรรมเมื่อเยาว์ ๔ คน คงมีชีวิตอยู่ ๑๑ คน คือ

๑. นางอาภรณ์รัตน์ ศาลิคุปต

๒. นายมณฑล ศาลิคุปต

๓. นางชอุ่ม ชัยสิทธิเวช

๔. นายเลิศ ศาลิคุปต

๕. นางมาลัย ศาลิคุปต

๖. นางมาลี อินทรตุล

๗. นายสินจน์ ศาลิคุปต

๘. นายวิสูตร ศาลิคุปต

๙. นางนารี โทณวณิก

๑๐. นางอุไรวรรณ กลัมพะสุต

๑๑. นายลิขิต ศาลิคุปต

ลำดับราชการ ก่อนเข้ารับราชการกระทรวงเกษตร คือ

พ.ศ. ๒๔๓๗ เป็นเสมียนฝึกหัด กระทรวงเกษตรพาณิชย์การ ยังไม่ได้รับเงินเดือน

พ.ศ. ๒๔๓๘ เป็นเสมียนตรี กระทรวงเกษตรพาณิชย์การ เงินเดือน๑๖ บาท

พ.ศ. ๒๔๓๙ เป็นเสมียนตรี ศึกษาธิการกระทรวงธรรมการ เงินเดือน๑๘บาท

พ.ศ. ๒๔๔๐ เป็นเสมียนจัตวา ศึกษาธิการกระทรวงธรรมการ เงินเดือน ๒๗ บาท

พ.ศ. ๒๔๔๑ พนักงานบัญชี โรงเรียนราชกุมารและราชกุมารี เงินเดือน ๓๕ บาท

พ.ศ. ๒๔๔๒ เป็นเสมียนตรี กรมพระนครบาล กระทรวงนครบาล เงินเดือน ๒๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๔๓ เป็นปลัดอำเภอ กรมพระนครบาล กระทรวงนครบาล เงินเดือน ๔๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๔๔ เป็นเสมียนเอก กองตรวจโรงจำนำ กระทรวงนครบาล เงินเดือน ๔๐ บาท

ตอนเข้ารับราชการในกระทรวงเกษตร ใน พ.ศ. ๒๔๔๔ พระยาอาหารบริรักษ์ (ผึ่ง ชูโต) ข้าหลวงพิเศษจัดการที่ดินได้ขอตัวมาเข้ารับราชการในกระทรวงเกษตร เมื่อ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๔ ในตำแหน่งผู้ช่วยข้าหลวงเกษตรกองออกโฉนด เงินเดือน ๘๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๔๕ ในตำแหน่งผู้ช่วยข้าหลวง กองออกโฉนด เงินเดือน ๑๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๔๖ ในตำแหน่งผู้ช่วยข้าหลวงเกษตร กองออกโฉนด เงินเดือน ๑๖๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๔๗ ในตำแหน่งผู้ช่วยข้าหลวงเกษตร กองออกโฉนด เงินเดือน ๒๕๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๔๘ ในตำแหน่งผู้ช่วยข้าหลวงเกษตร กองออกโฉนด เงินเดือน ๒๗๐ บาท

และใน พ.ศ. ๒๔๔๘ ได้เลื่อนเป็นรองข้าหลวงเกษตร เงินเดือนขึ้นถึง ๒๙๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๔๙ ย้ายไปรับราชการตำแหน่งรองข้าหลวงเกษตร มณฑลอยุธยา เงินเดือน ๓๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๕๐ ย้ายไปรับราชการตำแหน่งรองข้าหลวงเกษตร มณฑลปราจิณ เงินเดือน ๓๒๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๕๑ คงรับราชการในตำแหน่งรองข้าหลวงเกษตร มณฑลปราจิณ เงินเดือน ๓๔๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๕๒ ย้ายจากมณฑลปราจิณเป็นผู้รั้งเจ้ากรมสารบรรณกระทรวงเกษตร ได้เลื่อนเงินเดือนขึ้นเป็น ๓๖๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๕๓ ย้ายจากผู้รั้งเจ้ากรมสารบรรณไปเป็นผู้รั้งข้าหลวงออกโฉนดและกรมการตำแหน่งนา มณฑลอยุธยา ได้เลื่อนเงินเดือนขึ้นเป็น ๓๘๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๕๔ ย้ายจากผู้รั้งข้าหลวงออกโฉนดมณฑลอยุธยา ไปเป็นข้าหลวงออกโฉนดและกรมการตำแหน่งนามณฑลจันทบุรี เงินเดือน ๔๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๕๖ ย้ายจากมณฑลจันทบุรีไปเป็นผู้รั้งเกษตรมณฑลปราจิณ เงินเดือน ๔๒๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๕๗ ย้ายจากมณฑลปราจิณไปเป็นเจ้าพนักงานออกโฉนด และกรมการตำแหน่งนามณฑลราชบุรี ได้เลื่อนเงินเดือน ๔๔๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๕๘ ย้ายจากมณฑลราชบุรีเลื่อนเป็นปลัดกรมทะเบียนที่ดิน เงินเดือน ๔๖๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๕๙ ย้ายจากปลัดกรมทะเบียนที่ดิน เป็นเจ้าพนักงานออกโฉนดและกรมการตำแหน่งนามณฑลกรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๔๘๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๖๐ คงรับราชการตำแหน่งเดิมและได้เลื่อนขึ้นรับเงินเดือน ๕๐๐บาท

พ.ศ. ๒๔๖๔ เลื่อนเป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมทะเบียนที่ดิน เงินเดือน ๖๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๖๘ ออกจากราชการรับพระราชทานบำนาญ

รับพระราชทาน ยศ–บรรดาศักดิ์

พ.ศ. ๒๔๔๗ เป็น ขุนกสิผลพิบูลย์

พ.ศ. ๒๔๕๓ เป็น หลวงกสิผลพิบูลย์

พ.ศ. ๒๔๕๔ เป็น รองอำมาตย์เอก

พ.ศ. ๒๔๕๗ เป็น อำมาตย์โท

พ.ศ. ๒๔๕๘ เป็น พระวิสูตรเกษตรศิลป์

พ.ศ. ๒๔๖๐ เป็น อำมาตย์เอก

พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็น พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์

รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

พ.ศ. ๒๔๕๐ เหรียญรัชมงคล

พ.ศ. ๒๔๕๑ เหรียญรัชมังคลาภิเษก

พ.ศ. ๒๔๕๔ เข็มอัยราพรต

พ.ศ. ๒๔๕๔ เหรียญบรมราชาภิเษก ร. ๖

พ.ศ. ๒๔๕๖ เบญจมาภรณ์ช้างเผือก

พ.ศ. ๒๔๖๐ จตุรถาภรณ์มงกุฎไทย

พ.ศ. ๒๔๖๒ จตุรถาภรณ์ช้างเผือก

พ.ศ. ๒๔๖๔ เหรียญจักรพรรดิมาลา

พ.ศ. ๒๔๖๗ ตริตาภรณ์มงกุฎไทย

พ.ศ. ๒๔๖๘ เหรียญบรมราชาภิเษก ร. ๗

พ.ศ. ๒๔๙๔ เหรียญบรมราชาภิเษก ร. ๙

ราชการเสือป่า

พ.ศ. ๒๔๕๔ รับพระราชทานยศเป็นนายหมู่โท ตำแหน่งผู้บังคับหมู่

พ.ศ. ๒๔๕๕ เป็นผู้บังคับหมู่

พ.ศ. ๒๔๕๖ เป็นผู้บังคับหมวดกองร้อยจังหวัดจันทบุรี

พ.ศ. ๒๔๕๗ เป็นผู้บังคับหมวดกองร้อยจังหวัดราชบุรี

พ.ศ. ๒๔๕๘ ลาออกเป็นกองหนุน

พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์ ได้เริ่มล้มป่วยด้วยโรคหัวใจและโรคชรา ตั้งแต่วันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ และถึงแก่อนิจกรรม ในคืนวันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ เวลาประมาณ ๒๓.๐๐ น. เศษ ณ บ้านเลขที่ ๑๕๕ ถนนจารุเมือง พระนคร รวมอายุได้ ๙๑ ปี ๔ เดือน ๑๒ วัน

คำปรารภ

นับแต่วารที่ เจ้าคุณวิสูตรเกษตรศิลป์ ได้วายชนม์ไปแล้ว นอกจากดิฉันและบุตรธิดา หลานเหลน ตลอดทั้งญาติมิตร ต่างพากันมีความเสียดายและยังอาลัยระลึกถึงกันอยู่อย่างไม่รู้ลืม ได้พร้อมใจกันจัดการบำเพ็ญกุศลอุทิศให้แล้ว ยังมีท่านผู้มีพระคุณอีกมากท่านที่แสดงความเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจมาช่วยเหลือรับเป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลให้เป็นประจำในทุก ๆ สัตมวาร ซึ่งตรงกับวันที่เจ้าคุณ ฯ วายชนม์ ตลอดมาจนถึงวันรับพระราชทานเพลิงศพ ดิฉันรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งแก่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว และเป็นเกียรติแก่ดิฉันตลอดถึงครอบครัวอย่างหาที่สุดมิได้ จึงขอแสดงความขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย ขอกุศลที่ท่านผู้มีพระคุณได้บำเพ็ญร่วมกันครั้งนี้จงดลบันดาลให้เจ้าคุณ ฯ ประสบความสุขและความสงบตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพโน้น และขออำนาจแห่งบุญกุศลนั้นจงกลับสนองตอบแด่ทุกท่านด้วย เทอญ ฯ

คุณหญิงวิสูตรเกษตรศิลป์

ความเป็นมาของสกุล "ศาลิคุปต"

วชิราวุธ ปร

ขอให้นามสกุล
พระภักดีนฤเบศร์ (แก้ว)
พระประกอบราชวิศร์ (เฉย)
หลวงกสิผลพิบูลย์ (ซำ)
นามที่ขอมานั้นว่า "ศาลิคุปต" เขียน
เป็นอักษรโรมันว่า "SALIGUPTA" อัน
เป็นมงคลนาม
ขอให้สกุลศาลิคุปตมีความเจริญรุ่ง
เรืองมั่นคงอยู่ในกรุงสยามชั่วกัลปาวสาน ฯ

พระที่นั่งอัมพรสถาน

วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๖

ต่อมาก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระยาภักดีนฤเบศร์ พระยาเอนกนิธิกรรม์ พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์ เป็นลำดับ

ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นหลานถึง ๒ ชั้นของคุณอาวิสูตร ฯ โดยที่คุณพ่อของข้าพเจ้า คือ พระยาภักดีนฤเบศร์ เป็นพี่ชายร่วมบิดามารดาเดียวกันกับคุณอาวิสูตร ฯ ส่วนคุณแม่ของข้าพเจ้า ก็เป็นน้องสาวร่วมบิดาเดียวกันกับภรรยาคนแรกของคุณอาวิสูตร ฯ

ในงานพระราชทานเพลิงศพคุณอาวิสูตร ฯ จะต้องมีการแจกหนังสือเป็นที่ระลึก ข้าพเจ้าจึงคิดว่าควรเขียนความเป็นมาของตระกูล "ศาลิคุปต" ไว้บ้าง เพื่อเป็นความรู้ของอนุชนชั้นหลาน—เหลน

เมื่อคุณพ่อของข้าพเจ้า คุณอาเอนก ฯ และคุณอาวิสูตร ฯ ขอพระราชทานนามสกุลนั้น ได้เขียนประวัติทูลเกล้าถวายไปว่า บิดามารดา (นาย**เขียว**—**นางอิน**) เป็นชาวนา จึงพระราชทานว่า "**ศาลิคุปต**" ข้าพเจ้าเลยขอถือโอกาสเตือนพวกหลาน—เหลน ให้เขียนนามสกุลให้ถูกต้องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อย่าให้ใครเขียนนามสกุล "**ศาลิคุปต**" ผิดไปจากที่พระราชทานเป็นอันขาด

ต้นตระกูล "**ศาลิคุปต**" คุณปู่—คุณย่า อายุยืน เมื่อถึงแก่กรรมอายุครบเจ็ดรอบกว่า ข้าพเจ้าจำได้ว่าคุณปู่—คุณย่า ปลาบปลื้มใจมากที่ลูกได้เป็นพระยาถึงสามคน ทั้งนี้ก็เป็นเพราะท่านอบรมสั่งสอนลูกดีนั่นเอง และคงประกอบด้วยบุญกุศลที่คุณปู่—คุณย่าร่วมกับลูกของท่านได้สร้างสมไว้จึงเห็นทันตา

ข้าวโพดพันธุ์ดี ปลูกในที่ดินอุดมและได้รับการรดน้ำพรวนดิน ก็ย่อมเกิดผลดีเช่นเดียวกัน—คนเรามีกรรมพันธุ์ดี มีบ้านที่ให้ความร่มเย็น ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมดีและมีการศึกษาแล้ว ก็ย่อมประสบความสำเร็จในชีวิต

คุณอาวิสูตร ฯ ถึงแก่กรรมเป็นคนสุดท้ายในบรรดาลูกของคุณปู่—คุณย่า นับว่าท่านมีบุญอายุยืนถึง ๙๑ ปีเศษ ได้เห็นความเจริญของลูก หลาน—เหลน ทำให้ท่านปลื้มปีติอย่างที่เราว่าหลับตาตาย

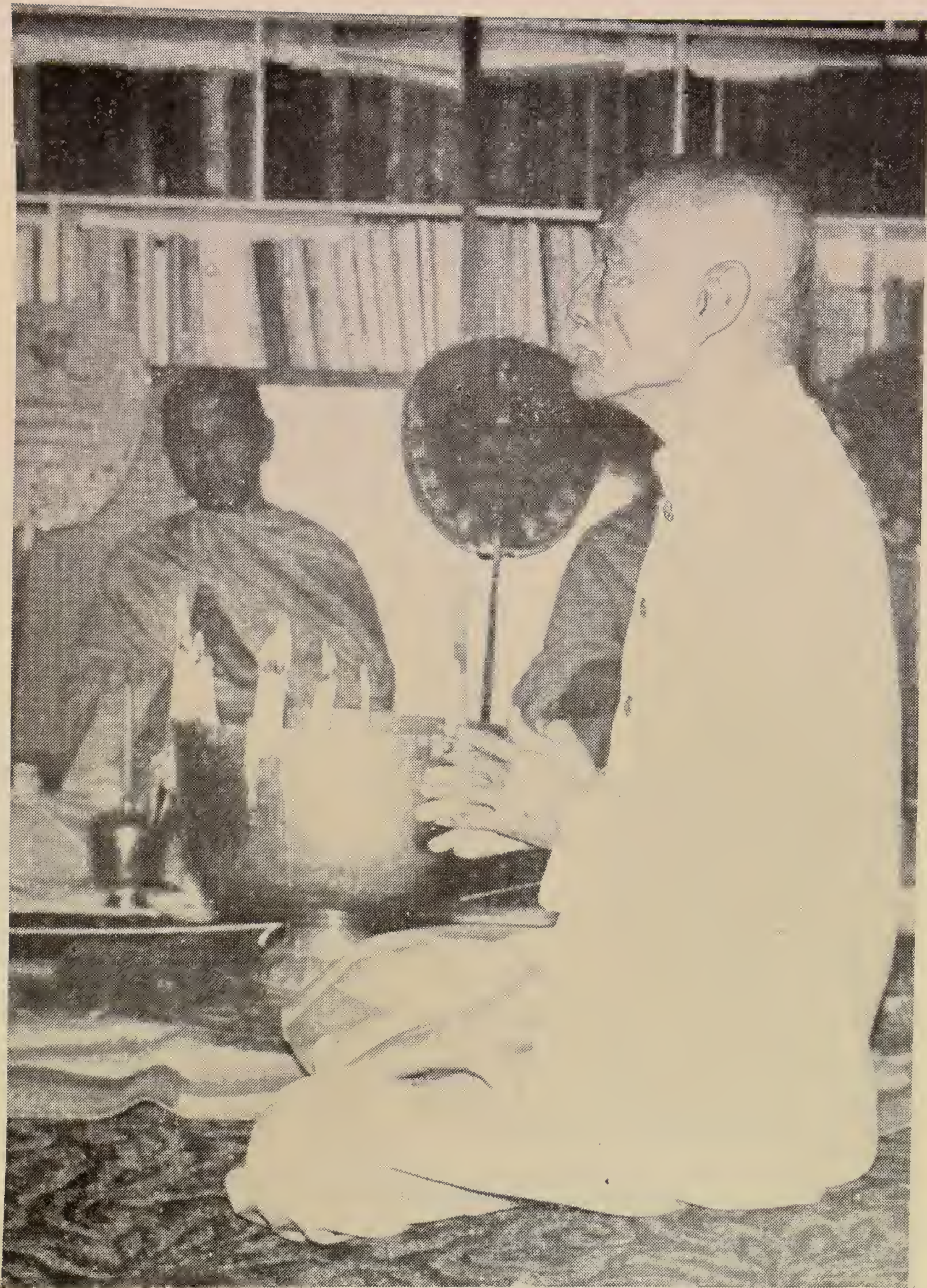
ถ้าเราเชื่อว่าสัมปรายภพมีจริง ป่านนี้ต้นตระกูลของครอบครัว "**ศาลิคุปต**" ทั้งสิบคน คงจะรวมกลุ่มอยู่ด้วยกันมีแต่ความสุขเกษมสำราญปราศจากทุกข์ ส่วนพวกเราลูก หลาน—เหลน ผู้อยู่หลังมีแบบอย่างอันดีเลิศของบรรพบุรุษ "**ศาลิคุปต**" อยู่แล้ว ก็จะเป็นที่จูงใจให้ประพฤติตามอย่างท่าน และเมื่อนั้น พรที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานมาก็จะสำเร็จดังที่ว่า

"ขอให้สกุล "**ศาลิคุปต**" มีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงอยู่ในกรุงสยามชั่วกัลปาวสาน"

เกื้อ ศาลิคุปต

๗๙ ปากคลองภาษีเจริญ

๒๐ ก.ค. ๐๘

เนื่องในวันทำบุญอายุ–ครบ ๗ รอบ
เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๐๓

คำไว้อาลัย

แด่

อำมาตย์เอก พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์

ข้าพเจ้าได้รู้จักกับท่านเจ้าคุณวิสูตรเกษตรศิลป์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ เนื่องจากได้รับราชการร่วมกับท่าน ในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชา สมัยที่ท่านเป็นผู้ช่วยเกษตรมณฑลอยุธยา (ขณะนั้นยังตั้งที่ทำการอยู่ ณ ที่บางปะอิน เมื่อหอทะเบียนที่ดินจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก่อสร้างเสร็จแล้ว จึงย้ายไปทำการอยู่ที่หอทะเบียนที่ดินจังหวัดพระนครศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๒๔๔๘ นั้น) และได้รับราชการร่วมกับท่านที่จังหวัดอ่างทอง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ สมัยที่ท่านดำรงตำแหน่งผู้รั้งข้าหลวงออกโฉนดที่ดินมณฑลอยุธยา เป็นครั้งที่ ๒ กับที่จังหวัดราชบุรีอีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งที่ ๓ สมัยที่ท่านไปดำรงตำแหน่งข้าหลวงออกโฉนดที่ดินมณฑลราชบุรี ในการที่ท่านไปเป็นข้าหลวงออกโฉนดที่ดินมณฑลราชบุรีครั้งนี้เป็นกรณีพิเศษ โดยมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ได้ไปตรวจราชการที่หอทะเบียนที่ดินจังหวัดราชบุรี ปรากฏว่ามีการงานเกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดินคั่งค้างทับถมอยู่มาก จึงได้เลือกสรรแต่งตั้งให้ท่านไปเป็นข้าหลวงออกโฉนดมณฑลราชบุรี เพื่อให้ทำการสะสางกิจการงานที่คั่งค้าง เช่น การสร้างโฉนดที่ดิน การออกโฉนดที่ดิน และการสอบสวนวินิจฉัยคดีพิพาทเรื่องที่ดินที่ออกโฉนด ฯลฯ เป็นต้น ท่านได้พยายามทำการสะสางการงานที่คั่งค้างดังกล่าวประมาณราว ๑ ปีก็แล้วเสร็จ ทางการจึงได้สั่งย้ายให้ท่านไปดำรงตำแหน่งปลัดกรมทะเบียนที่ดิน แม้ว่าท่านได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งปลัดกรมทะเบียนที่ดินที่กรุงเทพ ฯ แล้ว และข้าพเจ้าได้ย้ายไปอยู่ที่หอทะเบียนที่ดินจังหวัดเพ็ชรบุรี (เป็นนายทะเบียนที่ดิน และผู้ช่วยกรมการตำแหน่งนา) ก็ยังมีการติดต่อกับท่านตลอดมา อนึ่ง ในการที่ข้าพเจ้าได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ที่วัดเบญจมบพิตร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ นั้น ท่านเจ้าคุณก็ได้เป็นผู้ถวายผ้าไตร และเป็นโยมปวารณาของข้าพเจ้า ดังนั้นข้าพเจ้าจึงเคารพ นับถือท่านเสมือนเป็นบิดาของข้าพเจ้า และท่านก็ปรารภถึงว่า

ข้าพเจ้าเป็นบุตรของท่านคนหนึ่งเช่นเดียวกัน นับว่าข้าพเจ้ากับครอบครัวได้รู้จักคุ้นเคยกับท่านเจ้าคุณและคุณหญิงวิสูตรเกษตรศิลป์กับครอบครัวของท่านอย่างใกล้ชิด ตลอดมาจนทุกวันนี้ นับเป็นเวลาถึง ๖๐ ปี

ท่านเจ้าคุณวิสูตรเกษตรศิลป์เป็นผู้ซื่อตรง มีความเที่ยงธรรม มีความสัจจะ พูดตรงไปตรงมา ปฏิบัติการงานในหน้าที่เคร่งครัดไม่เห็นแก่หน้าผู้ใด เป็นที่รักที่เคารพนับถือของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนข้าราชการร่วมกรมร่วมกระทรวงเดียวกันตลอดทั้งประชาชนที่มาติดต่อเกี่ยวข้องกับการงาน ขยันหมั่นเพียร มีความรอบรู้ในการงานและมีความสามารถในทางก้าวหน้า โดยเฉพาะท่านเป็นผู้วางระเบียบข้อบังคับในกิจการงานเบื้องต้นของการออกโฉนดที่ดินให้ดำเนินมาด้วยความเรียบร้อย สมความมุ่งหมายที่รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน อันเป็นหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินให้เจ้าของได้ยึดถือไว้เป็นหลักฐาน

ท่านเจ้าคุณวิสูตรเกษตรศิลป์ เป็นผู้ใคร่ในธรรม มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา อุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดราษฎร์รังสรรค์ ตำบลคอกกระบือ จังหวัดสมุทรสาคร มีการศึกษาพระธรรม ทำบุญรักษาศีลอยู่เสมอเป็นนิจ แม้ในระหว่างที่ท่านเจ็บป่วยลุกนั่งไม่ได้ ก็ยังบำเพ็ญกุศลอยู่เสมอ ๆ เช่น ถวายสังฆทานแด่พระสงฆ์เป็นต้น ตลอดมาจนท่านถึงแก่กรรม ท่านเป็นผู้มีอัธยาศัยโอบอ้อมอารี เมตตากรุณาช่วยเหลือผู้น้อย ตลอดทั้งเพื่อนฝูงและแก่บุคคลทั่ว ๆ ไป ข้าพเจ้าและครอบครัวก็ได้รับความเมตตากรุณาจากท่านทั้งในราชการและส่วนตัวเป็นอย่างดีเสมอมา เมื่อท่านมาถึงแก่กรมไปเช่นนี้ ก็พาให้ข้าพเจ้าและครอบครัวสลดใจ และมีความเศร้าโศกอาลัยเป็นอย่างยิ่ง ในที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขออาราธนาคุณพระรัตนตรัย และขอกุศลทั้งหลายที่ข้าพเจ้าได้ทำไว้จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของท่านเจ้าคุณวิสูตรเกษตรศิลป์ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถืออย่างสูงของข้าพเจ้าและครอบครัวจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

หลวงฉมาพยุหรักษ์

วันอาทิตย์ที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๐๘

คำอาลัยของลูก

ตามปกติคุณพ่อเป็นคนแข็งแรงมีสุขภาพดีไม่ค่อยเจ็บป่วยง่าย ๆ เมื่ออายุล่วงเข้าวัยชรามากแล้ว ก็ดูรู้สึกว่าเป็นคนที่มีร่างกายอ่อนกว่าวัย คุณพ่อเริ่มล้มป่วยอย่างหนักด้วยโรคหัวใจ เมื่อประมาณวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๐๕ แพทย์และลูกได้พยายามให้การรักษาพยาบาลอย่างดียิ่ง แต่อาการป่วยของคุณพ่อผสมกับความชราด้วย ความหวังที่จะหายจึงหมดโอกาสไปเป็นลำดับ ระหว่างกำลังป่วยมากตอนแรก ๆ คุณพ่อยังอุตส่าห์ปรารภจะทำบุญทำทาน จิตใจแสดงความห่วงใยเมตตาปรานีต่อบุตรหลาน มีความอดทนในความเจ็บป่วย รู้ตัวเตรียมพร้อมเสมอที่จะรับเคราะห์กรรมเมื่อถึงคราว น่าสงสารคุณพ่อที่ต้องนอนป่วยอยู่เป็นระยะเวลาอันยาวนาน ความเสื่อมโทรมทางประสาทและร่างกายก็เสียทรุดลงทุกที จนวาระสุดท้ายแห่งชีวิตมาถึงในคืนวันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ เวลาประมาณ ๒๓.๐๐ น. เศษ คุณพ่อจึงได้จากลูก ๆ ไปด้วยอาการอันสงบ ลูกทุกคนเศร้าสะเทือนใจต่อการสูญเสียอันยิ่งใหญ่ครั้งนี้ ทั้ง ๆ ที่ตระหนักดีอยู่แล้วว่าสังขารทุกชนิดไม่เที่ยง เกิดกับดับเป็นของคู่กันอยู่ กระนั้นลูกก็อดที่จะรู้สึกฝืนธรรมชาติ ไม่อยากให้สิ่งที่ลูกเทิดทูนเคารพรักใคร่ โดยเฉพาะพ่อบังเกิดเกล้าผู้เป็นมิ่งขวัญเสมือนร่มโพธิ์ร่มไทร ต้องพลัดพรากจากไปอย่างไม่มีวันกลับคืนเช่นนี้ได้

เมื่อคุณพ่อมีชีวิตอยู่จนตลอดอายุขัย ก็ได้ประกอบแต่คุณงามความดี ซึ่งลูกต้องขอสดุดีไว้ ณ ที่นี้ว่า อัธยาศัยของคุณพ่อที่แสดงออกทั้งทางกายและใจ เป็นผู้กตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณอย่างเสมอต้นเสมอปลาย แม้ว่าชีวิตถึงคราวจะต้องประสบกับพรหมลิขิตอย่างไร ก็เหมือนมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองให้หนักเป็นเบาอยู่เสมอ เพราะผลแห่งความกตัญญูเห็นทันตาของคุณพ่อนั่นเอง เรื่องเกียรติ คุณพ่อถือเป็นเรื่องสำคัญมาก ไม่ยอมเสียเกียรติโดยแลกเปลี่ยนกับสิ่งใดเป็นอันขาด และทรงไว้ซึ่งศีลธรรมอันดีงามในความซื่อสัตย์อย่างแน่วแน่ เคยสั่งสอนลูกว่า ผลแห่งความซื่อสัตย์สุจริตนั้น

ย่อมสนองตอบ หากผู้ใดยึดมั่นและปฏิบัติได้ แม้ว่าเป็นธรรมดาที่คนทุกคนย่อมจะต้องเผชิญกับเคราะห์กรรมหรือโชคชตาบ้างก็ตาม แต่ในเวลาหม่นหมองนั้น ความแจ่มใสก็ยังแฝงอยู่ในดวงจิตอันบริสุทธิ์ของผู้นั้นอย่างภาคภูมิ จิตใจของคุณพ่อก็ดีเต็มไปด้วยความเอื้อเฟื้อเมตตากรุณาต่อคนทั่วไปแม้ต่อสัตว์ จะกระทำสิ่งใด คุณพ่อถือหลักความยุติธรรมเป็นใหญ่ มีความเห็นอกเห็นใจต้องการให้ผู้อื่นได้รับความยุติธรรมด้วย อารมณ์ก็เยือกเย็น น้อยครั้งนักที่จะปรากฏอารมณ์ขึ้งโกรธ หรือกล่าวคำผรุสวาจาให้เป็นที่ระคายเคืองใจแก่ใครง่าย ๆ ความเป็นผู้มีอารมณ์ดีนี้คงจะเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้คุณพ่อมีอายุยืนอยู่ถึง ๙๑ ปีเศษก็ได้ คติธรรมอันสูงอีกประการหนึ่ง ซึ่งลูกกล้ากล่าวรับรองได้ว่าในดวงจิตของคุณพ่อนั้นปราศจากอคติ จะหาความอิจฉาริษยาอาฆาตมาตร้ายจองเวรผู้ใดไม่มีเลย แม้ต่อผู้ที่เคยกระทำกรรมชั่วแก่คุณพ่อก็ตาม คุณพ่อไม่เป็นศัตรูกับใคร ทั้งไม่คิดว่าจะมีใครเป็นศัตรูด้วย

ด้านการงานลูกก็ใคร่ถือโอกาสสุดท้ายนี้กล่าวถึงความสำคัญของคุณพ่อไว้ด้วยว่า คุณพ่อเป็นบุคคลหนึ่งในคณะที่เริ่มปฏิบัติราชการ ในเรื่องการออกโฉนดที่ดินครั้งแรกของประเทศไทย อันเป็นหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินให้เจ้าของยึดถือไว้เป็นหลักฐาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ลูกทุกคนรู้สึกภาคภูมิใจอย่างยิ่ง และคุณพ่อได้ดำรงตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่นี้ตลอดมา จนกระทั่งออกจากราชการรับพระราชทานบำนาญ สมัยเมื่อยังรับราชการอยู่ลูกจำได้และเคยทราบจากปากคำของผู้เคยร่วมราชการกับคุณพ่อ ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ บอกเล่าว่าคุณพ่อนั้นปฏิบัติราชการอย่างมีสมรรถภาพเที่ยงตรงที่สุด มุ่งหวังแต่ให้การงานบังเกิดผลดีต่อส่วนรวมเป็นใหญ่ จึงทำให้คุณพ่อเป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานก็นิยมรักใคร่นับถือมาก คุณพ่อเป็นข้าราชการที่ทำงานอาศัยเงินเดือนเป็นค่ายังชีพอย่างเดียว และก็สามารถเลี้ยงดูครอบครัวมาได้ตลอด แม้เมื่อออกจากราชการแล้ว คุณพ่อก็ยังได้ช่วยเหลือราชการกรมที่ดินอยู่บ้าง ในเมื่อมีใครมาปรึกษาหารือเรื่องการที่ดินแล้ว คุณพ่อจะให้ความอนุเคราะห์แนะนำด้วยความเต็มใจเสมอ

ความศรัทธาภายหลังจากพ้นราชการแล้ว คุณพ่อก็ดำเนินชีวิตอยู่อย่างเงียบ ๆ ประกอบกับเป็นผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด ตามเหตุผลที่ควรยึดถืออยู่แล้ว คุณพ่อก็ยิ่งฝักใฝ่แต่ในทางธรรม โดยใช้เวลาว่างให้หมดไปด้วยการศึกษาธรรมะต่างๆ หมั่นไปสดับพระธรรมเทศนาและบำเพ็ญกุศลกิจตามสติกำลังมิได้ขาด

ความสัมพันธ์ต่อครอบครัวและญาติมิตร เท่าที่ลูกสังเกตเห็น คุณพ่อเป็นคนชอบความสันติสุข ไม่กระทำสิ่งใดที่เป็นเรื่องยุ่งยากให้เดือดร้อน คุณพ่อเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดีสำหรับลูก ๆ คุณพ่อก็ให้การอบรมเลี้ยงดูเตรียมการภายหน้าด้วยการให้มีวิชาความรู้ติดตัวอย่างดี ส่วนบุคคลผู้อยู่อาศัยก็ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขอย่างอบอุ่น ต่อญาติพี่น้องและชั้นหลาน ๆ ทุกคนมีความเคารพนับถือรักใคร่คุณพ่อไม่ว่าต่อหน้าลับหลัง ต่อมิตรทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในวัยขนาดไหน เมื่อได้คบหาสมาคมกับคุณพ่อแล้วก็ต้องเกิดความนิยมรักใคร่นับถือ เพราะคุณพ่อไม่เป็นภัยแก่ใครมีแต่ความเกรงใจ ผ่อนสั้นผ่อนยาวให้ผู้อื่นเสมอ

ที่สุดนี้ คุณพ่อจะพึงรับทราบด้วยญาณวิถีใด ๆ ได้ว่า นับแต่คุณพ่อวายชนม์ไปแล้ว ลูกทุกคนยังอาลัยระลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ของคุณพ่ออย่างไม่มีวันเสื่อมคลาย จึงขอสนองคุณด้วยการบำเพ็ญตนแต่ในทางที่ถูกที่ควรตามแบบอย่างของคุณพ่อ เพื่อรักษาชื่อเสียงแห่งวงศ์ตระกูลให้ดำรงอยู่ด้วยดีตลอดกาล ถ้าชาติหน้าหรือชาติไหนมีจริงก็ขอให้ได้เกิดเป็นพ่อลูกกันอีก กรรมดีอันใดที่ลูกได้กระทำมาแล้ว กับที่จะได้กระทำต่อไปภายหน้าทั้งทางกาย และใจจะมีมากน้อยเพียงใดก็ตามจนตลอดชั่วชีวิตนี้ ลูกขอตั้งจิตอธิฏฐานอุทิศส่วนกุศลแห่งกรรมดีนั้น ร่วมกับความดีที่คุณพ่อได้บำเพ็ญไว้จงรวมกันเป็นพลังปัจจัยดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณพ่อได้ไปสู่สุคติยังแดนทิพย์วิมานสวรรค์ในสัมปรายภพเทอญ.

จากลูกทุกคน

ระลึกถึงคุณปู่ – คุณตา

กราบ คุณปู่ – คุณตา ผู้มีพระคุณสูง เป็นที่เคารพรักและบูชาที่สุดของหลาน วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๐๘ เป็นวันที่หลานทุกคนได้รับความเศร้าเสียใจอย่างยิ่ง เพราะคุณปู่ได้จากหลานไปเสียแล้วอย่างไม่มีวันจะได้กลับมา แม้จะเป็นการจากตามกาลเวลาแห่งอายุขัยก็ตาม ซึ่งหลานก็ทราบดีว่า เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นของธรรมดาโลกไม่มีอะไรจีรังยั่งยืน ทุกคนจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งนั้น แต่หลานก็มิวายเสียดายอาลัยถึงคุณปู่ เพราะหลานรู้สึกเหมือนกับว่าพวกหลานทุกคนขาดความอบอุ่นอะไรไปอย่างหนึ่ง ตามธรรมดาคุณปู่ไม่เป็นคนเจ็บป่วยเสาะแสะ คุณปู่ค่อนข้างจะแข็งแรงเดินเหินก็คล่องแคล่ว มองดูว่าสังขารจะอ่อนกว่าวัยเสียอีก คุณปู่ต้องวายชนม์ไปเพราะความชราภาพ หาไม่แล้วหลานคิดว่าอาจจะอายุยืนอยู่ไปได้อีก เพราะคุณปู่เป็นคนใจดี อารมณ์เย็นเสมอ ไม่เห็นมีโมโหโทโส ใครจะทำอะไรให้ไม่ถูกใจอย่างไร มิไยหลานจะทำเสียงเอ็ดอึงหนวกหูบานใดก็ไม่โกรธเคืองดุว่า อาจจะเป็นความจริงที่หลานเคยได้ยินผู้ใหญ่พูดว่า คนที่ใจดีอารมณ์เย็นละก็มักจะช่วยให้มีอายุยืน เช่นคุณปู่ของหลานเป็นต้น อายุถึงได้ยืนยาวอยู่จนมีเหลนและจนกระทั่งถึงลูกของเหลน ซึ่งสืบสายโลหิตโดยตรง

ตลอดชีวิตของคุณตา เท่าที่หลานทราบและได้เห็นเอง คุณตาเป็นผู้สร้างแต่คุณความดีทั้งนั้น จิตใจศรัทธาแก่กล้าในการบุญการกุศล แม้ในขณะที่ป่วยลุกนั่งไม่ได้ก็ยังอุตส่าห์มีแก่ใจสั่งให้บำเพ็ญกุศลแทนอยู่มิได้ขาด คุณตาเป็นคนที่ไม่มีใจเป็นอคติเลย รักความยุติธรรมที่สุด มีแต่ความเมตตาปรานีไมตรีจิต ไม่ว่าต่อผู้คนในครอบครัวหรือผู้อื่น ที่น่าสรรเสริญอีกประการหนึ่งก็คือ คุณตายึดมั่นในเรื่องมีความซื่อสัตย์สุจริต รักษาสัจจวาจาและรักเกียรติยิ่งกว่าสิ่งใด คุณตาไม่เคยเป็นศัตรูกับใคร มีแต่ความเสมอต้นเสมอปลาย

คุณปู่ มีความรักใคร่เอ็นดูเมตตาห่วงใยหลานทุกคน แม้หลานบางคนจะไม่ได้อยู่ใกล้ชิดก็ตาม นอกจากหลาน ๆ ที่สนิทแล้ว พวกหลาน ๆ อื่นซึ่งเป็นลูกของญาติพี่น้องใครจะมาพักพิงอยู่ด้วยหรือจะขอความช่วยเหลือซึ่งไม่เกินความสามารถแล้ว คุณปู่ไม่มีความรังเกียจยินดีช่วยเหลือเสมอ ถึงวันปีใหม่หรือวันสงกรานต์ทุก ๆ ปี พวกหลานตลอดทั้งเหลนจะพากันมารดน้ำอวยพรให้คุณปู่อายุยืน หลานก็ได้รับตอบด้วยคำให้ศีล ให้พรและได้รับเลี้ยงอาหารกลางวันหรือตลอดถึงเย็นทีเดียว ทำให้คุณปู่ปีติยินดีมาก บางทีก็แจกเงินแก่หลาน ๆ บ้างเล็กน้อย หรือมีของรางวัลให้จับฉลากแล้วก็ปล่อยให้เล่นหัวกันเป็นที่สนุกครื้นเครง นับแต่ปีหน้านี้ไปหลานเหลนจะไม่ได้พบกับภาพอันร่าเริงอย่างว่านี้อีกแล้ว ในเมื่อหลานขาดคุณปู่ไปเสียคนหนึ่ง เหลือแต่คุณย่าก็คงจะเงียบเหงา

นับแต่คุณตาวายชนม์ไปแล้ว หลานเหลนพร้อมทั้งญาติมิตรได้ร่วมใจกันบำเพ็ญกุศลอุทิศแด่คุณตาด้วยความอาลัยคิดถึงและสำนึกในพระคุณไม่รู้ลืมเลย หลานทุกคนตั้งใจที่จะบำเพ็ญกุศลอุทิศให้คุณตาจนตลอดชีวิต ทั้งจะประพฤติตัวเป็นคนดี รักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล ไม่ให้มัวหมอง เพื่อทดแทนพระคุณของคุณตาและจะเป็นความดีแก่ตัวหลานเองด้วย โอกาสนี้หลานทุกคนขอน้อมจิตอธิฏฐานว่า กรรมดีของหลานที่จะพึงมีเพียงเล็กน้อยเท่าใดก็ตาม หลานขออุทิศแด่คุณตาทั้งสิ้น ถ้าหากชาติหน้ามีจริงก็ขอให้ได้เกิดเป็นหลานของคุณตาอีกและขอเดชะอำนาจบารมีกุศลผลบุญที่คุณตาสร้างสมไว้ จงช่วยดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณตาได้ไปเสวยสุข และสถิตอยู่บนสวรรค์ ตามคติวิสัยในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

ด้วยความเคารพอย่างสูง

จากหลานปู่ — หลานตาทุกคน

คำอาลัยจากญาติมิตร

พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์สิ้นชีวิต
มวลญาติมิตรเศร้าใจอาลัยหา
ระลึกถึงคุณความดีที่สร้างมา
ได้เมตตาช่วยเหลือเอื้ออารี
เคยอยู่เป็นมิ่งขวัญบรรดาญาติ
ดังร่มเงาพฤกษชาติอันสดศรี
ท่านสร้างแต่คุณงามและความดี
เป็นผู้มียุติธรรมประจำใจ
เหล่าพี่น้องปองรักสมัครสมาน
เหล่าลูกหลานบูชาจะหาไหน
ยามท่านอยู่ชูชื่นรื่นฤทัย
ท่านจากไปเศร้าโศกาทั่วหน้ากัน
จึงขอน้อมพร้อมจิตอธิฏฐาน
ให้วิญญาณท่านสถิตสรวงสวรรค์
สู่สถานพิมานทิพย์ลาวัณย์
เกษมสันต์แสนสุขสิ้นทุกข์เทอญ.

แด่พ่อ

พระคุณของพ่อล้น เหลือหา
ให้ลูกเกิดกายา ชุบเลี้ยง
คอยพิทักษ์รักษา ป้องปก ภัยแฮ
คอยถนอมกล่อมเกลี้ยง และให้ศึกษา

ลูกผาสุกถ้วนทั่ว ทุกคน
ได้ศึกษาวิชาจน จบชั้น
พ่อมีจิตกุศล อย่างยิ่ง
ความรักของพ่อนั้น เพียบพร้อมยุติธรรม

กล่าวคำไพเราะล้วน โลมใจ ลูกนา
ไม่เฆี่ยนไม่ตีใคร สักครั้ง
พ่อมีหฤทัย เย็นเยือก
แม้ลูกจะผิดพลั้ง พ่อให้อภัย

จากไปไกลลูกแล้ว ทูนหัว ลูกเอย
เหล่าลูกล้วนหมองมัว หม่นไหม้
พ่อไปจากแต่ตัว ยังฝาก
ความรักความดีไว้ ลูกให้โหยหา

บุญพาพ่อส่งเบื้อง บนสวรรค์ ด้วยเทอญ
สู่ทิพย์พิมานอัน อะคร้าว
ให้พ่อเกษมสันต์ แสนสุข
สิงสถิตโสพสด้าว เขตแคว้นแดนสรวง

จากลูก

คำอาลัยของหลาน – เหลน

ที่สิบสามพฤษภาคราวิโยค
หมู่มวลญาติเศร้าโศกเป็นหนักหนา
"พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์" สิ้นชีวา
ถึงเวลาที่ท่านจากหลานหลานไป
ทิ้งหลานปู่หลานตาอาลัยรัก
หากวิญญาณท่านพำนัก ณ หนไหน
โปรดจงช่วยปกป้องคุ้มครองภัย
ให้อุ่นใจเหมือนเมื่อครั้งท่านยังมี
ท่านจากไปครั้งนี้ไม่มีแล้ว
เหมือนดวงแก้วแวววับดับแสงสี
จิตท่านเปี่ยมเมตตาล้นปรานี
พระคุณนี้จารึกอยู่คู่ฤทัย
ท่านจากไปไกลลับไม่กลับมา
หลานเหลนนั่งซบหน้าน้ำตาไหล
ต้องทุกข์ทนหม่นเศร้าร้าวรานใจ
เมื่อท่านได้ล่วงลับดับชีวา
โอ้ร่มโพธิ์ร่มไทรอันใหญ่ยิ่ง
ท่านละทิ้งเราไปให้โหยหา
การ เกิด แก่ เจ็บ ตาย วายชีวา
อนิจจา ตายกับอยู่คู่กันไป
เกิดมาแล้วทั้งมวลทุกถ้วนหน้า
ย่อมโรยราพังผุอายุขัย
เกมชีวิตผิดแผกแตกต่างไป
แหล่งสุดท้ายที่ได้เยือนย่อมเหมือนกัน
ขอให้ดวงวิญญาณของท่านไซร้
ล่องลอยไปสู่แดนแดนสวรรค์
จะตั้งจิตอธิฏฐานทุกวารวัน
ให้เป็นหลานเหลนกันทุกชาติไป

คุณหญิงวิสูตรเกษตรศิลป์และบุตรธิดา

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงแด่ทุกท่านที่ได้ให้เกียรติมาในงาน

พระราชทานเพลิงศพ พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์ ในวันนี้

หากมีสิ่งใดบกพร่องหรือไม่สะดวกด้วยประการใด

ขอได้โปรดประทานอภัยด้วย

คำนำ

คณะเจ้าภาพงานพระราชทานเพลิงศพ อำมาตย์เอกพระยาวิสูตรเกษตรศิลป์ (ขำ ศาลิคุปต) ได้มาติดต่อขออนุญาตพิมพ์เรื่องชาวพุทธควรเชื่ออย่างไร อันเป็นบทความที่อาตมาได้ปาฐกถาไว้หลายปีแล้ว แต่ยังเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจอยู่ คุณเสริม ศาลิคุปต เจ้าภาพผู้หนึ่งอ่านแล้วพอใจ และมีความประสงค์ที่จะให้ผู้อื่นได้อ่านบ้าง จึงตั้งใจจะพิมพ์แจกเป็นธรรมทานในงานดังกล่าว เพื่ออุทิศส่วนกุศลแด่เจ้าคุณผู้ถึงกาลมรณะไปแล้ว

อาตมาได้ทราบความประสงค์แล้ว ยินดีอนุญาตให้พิมพ์ได้ตามประสงค์ และใคร่ฝากความคิดเห็นไว้บ้างเพื่อเป็นแนวเตือนใจท่านผู้อ่านทั่วไป

เรื่องความเชื่อ เป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง เป็นฐานเบื้องแรกของการปฏิบัติธรรม แต่พุทธศาสนาไม่ต้องการความเชื่อประเภทงมงาย ความเชื่อที่งมงายทำให้คนหลงและเดินทางผิด จึงสอนความเชื่อที่ถูกแก่ประชาชน อันความเชื่อที่ถูกนั้นตั้งอยู่บนฐานของปัญญา ผู้เชื่อต้องมีเหตุผลที่เป็นแนวคิดของตนเอง ให้คิดนึกให้เห็นชัดแล้วจึงเชื่อ ตัวอย่างเช่น มีคนมาบอกว่าเกลือเป็นวัตถุมีรสเค็ม ชาวพุทธผู้มีปัญญาต้องรับไว้ว่า เกลือเค็ม แต่ยังไม่เชื่อก่อน เพียงแต่รับไว้เท่านั้น เมื่อรับแล้วต้องไปพิสูจน์เสียก่อนว่ามันเค็มอย่างไร พอพิสูจน์แล้วจึงยอมรับว่าเค็มจริง เชื่อมั่นลงไปได้โดยแน่นอนว่าเป็นเช่นนั้น นี่เป็นตัวอย่าง

ในเรื่องของธรรมก็เช่นเดียวกัน ได้ยิน ได้อ่านเรื่องใด ขอให้รับไว้ก่อน แล้วพิจารณาพิสูจน์ต่อไปจนเห็นชัดด้วยตนเองแล้วจึงปลงใจเชื่อ เป็นการเชื่อด้วยปัญญา ชาวพุทธมีปัญญาเดินหน้า ศรัทธาเดินตามหลัง ปัญญากับศรัทธาต้องมีด้วยกันเสมอ ถ้าขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ไม่ดี ชาวพุทธจึงควรฉลาดในแง่นี้ หนังสือเรื่องนี้มุ่งเตือนท่านในแง่นี้

ขออำนาจกุศลบุญราศี ที่คณะเจ้าภาพกระทำด้วยความกตัญญูต่อบิดาบังเกิดเกล้า จงสำเร็จแก่อำมาตย์เอก พระยาวิสูตรเกษตรศิลป์ (ขำ ศาลิคุปต) จงทุกประการเถิด

(ลายมือชื่อ)

วัดชลประทานรังสฤษฎ์
ปากเกร็ด นนทบุรี
๒๖ กรกฎาคม ๒๕๐๘

ชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไร

ปาฐกถาแสดง ณ โรงพยาบาลสงฆ์ กรุงเทพฯ

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒

ท่านพุทธบริษัททั้งหลาย

วันนี้ ข้าพเจ้ามาปรากฏตัวแก่ท่านทั้งหลาย ก็เพราะว่าข้าพเจ้าเดินทางไปภาคใต้จังหวัดปัตตานี เพื่อแสดงปาฐกถารวบรวมทุนสร้างตึกภิกษุอาพาธที่จังหวัดนั้น เมื่อเดินทางกลับมาก็พบกับคุณปุ่น คุณปุ่นบอกว่าท่านลงมานี่ก็ดีแล้ว มีโอกาสว่างช่วยแสดงปาฐกถาสักหน่อย ข้าพเจ้าบอกว่าไม่ขัดข้อง เพราะการแสดงปาฐกถานั้น เป็นงาน เป็นชีวิตของข้าพเจ้า ไปที่ไหนถ้าเสียงไม่แห้งแล้วก็ยินดีที่จะพูดสู่กันฟังเสมอ และในการมาพูดที่หอประชุมโรงพยาบาลสงฆ์วันนี้ รู้สึกว่าท่านทั้งหลายได้มาประชุมกันอย่างคับคั่งเต็มสถานที่ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกมีความปลื้มใจในความเป็นผู้ใคร่ต่อธรรมะของพี่น้องทั้งหลายอย่างเหลือเกิน

เรื่องที่จะนำมาพูดกันในวันนี้นั้น ความจริงข้าพเจ้าปาฐกถาที่ไหนก็ไม่อยากจะตั้งชื่อ เพราะว่าชื่อเรื่องนั้นไม่สำคัญ พูดเรื่องเกี่ยวกับหลักธรรมให้ฟังแล้วก็เป็นใช้ได้ แต่ว่าคุณปุ่นผู้ตั้งองค์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนา เคี่ยวเข็ญจะเอาชื่อเรื่องให้ได้ ข้าพเจ้าเลยบอกว่าจะพูดเรื่อง "**ชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไร**" แต่ก่อนที่จะพูด อยากจะเล่าอะไรๆ ให้ฟังนิดหน่อย

คือเมื่อเดือนก่อน ข้าพเจ้าเดินทางไปจังหวัดสุราษฎร์ แสดงปาฐกถาในงานศพของท่านพระครูผู้มีอายุสูงผู้หนึ่ง เสร็จจากนั้นแล้วก็เดินทางไปอำเภอทุ่งสงเพื่อไปร่วมงานผูกพัทธสีมาซึ่งเป็นงานใหญ่เกือบทุกแห่ง ประชาชนได้มาในงานเป็นจำนวนมาก ใน

วัดที่ข้าพเจ้าไปนี้ก็เช่นเดียวกัน มีคนมาประชุมกันในงานอย่างล้นหลาม เขาให้ข้าพเจ้าแสดงปาฐกถาในเวลากลางคืน ข้าพเจ้าก็พูดให้เขาฟังตามสมควรแก่เวลา ในคืนที่จะถึงวันผูกพัทธสีมา

ในคืนนั้น ข้าพเจ้าเข้าไปดูในโบสถ์ซึ่งสร้างใหม่ เพื่อดูว่าเขาเตรียมอะไรกันบ้าง เมื่อเข้าไปก็เห็นวัตถุชนิดหนึ่ง คือใบตาล ใบตาลโตนดนี้เอง เขาเอามารวมกันไว้เป็นมัดใหญ่ แล้วที่ใบตาลนั้นมีอักษรเขียนเป็นภาษาขอม (อักษรเขมร) ข้าพเจ้าชักมาใบหนึ่ง แล้วก็อ่านใจความที่เขาเขียน ถ้าแปลเป็นไทยก็ว่า "เทวดา ก็ดี ยักษ์ก็ดี ปีศาจก็ดี ถ้าได้มาเห็นใบตาลนี้แล้ว ขอให้หนีไปเสีย" ข้าพเจ้าเลยถามว่านี่มันอะไรกัน พระที่อยู่ในโบสถ์ก็บอกว่า นี่เขาเรียกว่าตะบองเพชร "ตะบองเพชรอะไร ? มันใบตาลแท้ๆ"

เขาบอกว่านั่นแหละสมมติชื่อว่าเป็นตะบองเพชร "เอามาใช้ทำอะไร ?" "เอามาไว้แจกชาวบ้านในวันที่ผูกพัทธสีมา คือวันที่หินอันเป็นเครื่องหมายพัทธสีมาลงหลุม แล้วก็เอาใบตะบองเพชรแจกชาวบ้านกัน" ข้าพเจ้าถามว่า "ชาวบ้านเอาไปทำอะไร" "เอาไปปักไว้ในนาแล้วหนูไม่กินข้าว ถ้าเอาไปปักไว้ที่บ้านแล้วก็ไม่มีภยันตรายเกิดขึ้น"

ข้าพเจ้าถามว่า "มันจริงอย่างเขาว่าหรือ ?" พวกพระที่นั่งในโบสถ์ก็ว่า "เขาทำกันมาแต่โบราณนานมาแล้ว มีเฉพาะที่เมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดอื่นในภาคใต้ไม่มี "ทำไมจึงมีเฉพาะที่เมืองนี้ ?" – "เพราะว่าเมืองนครนี้เขาเคยมีการกระทำพิธีตรุษสารทในเวลาสิ้นปี ทำพิธีสวดมนต์ใหญ่ในวิหารหลวง บริเวณพระบรมธาตุ และมีการแจกใบตาล ที่เรียกว่าตะบองเพชรให้แก่คนทุกคน เพื่อเอาไปป้องกันเสนียดจัญไร"

ข้าพเจ้านึกในใจว่า "เออ ควรจะเลิกกันเสียทีเถอะเจ้าใบตาลน้อยนี่น่ะ" จึงพูดกับพระว่า "พรุ่งนี้จะไม่ให้แจก" พระบอกว่า "เอ้า ถ้าไม่ให้แจกมันต้องพูดกับท่านประธาน" ถามว่าใครมาเป็นประธานพรุ่งนี้ พระบอกว่า ท่านเจ้าคุณธรรมนาถจะมาเป็นประธาน "เอ้า ไม่เป็นไร ผมพูดเอง" พอท่านเจ้าคุณมาถึง ข้าพเจ้าเข้าไปกราบท่าน แล้วก็พูดเรื่องอื่นกันก่อน หลังที่สุดก็วกมาพูดเรื่องนี้ว่าอ้ายใบตะบองเพชรนี้ถ้าไม่แจกจะได้ไหมครับ ? "อือ มันของเก่า เขาทำกันมานานแล้ว เวลาผูกพัทธสีมาทีไรแล้วเสือขาดทุกที"

ถามว่าทำไมขาด "แย่งกัน เพราะใบตาลมันน้อย คนมันตั้งหลายพันมีใบตาลสักสองสามร้อยใบแจกไม่ทั่ว คราวนี้คนก็คงแย่งกันอีก พระก็ต้องหลบขี้ฝุ่น หลบคนให้ยุ่ง จีวรพระก็พลอยขาดไปด้วยเหมือนกัน" ข้าพเจ้าบอกว่า "เอาเถอะ ได้เท่าไม่ต้องเป็นทุกข์ พรุ่งนี้ผมจะจัดการเอง ไม่ต้องแจก" ท่านว่า "เออลองดูก็ได้ แต่ว่าเขาทำกันมานานแล้วนะทำอะไรไปขัดคอคนมันชักจะลำบาก" ข้าพเจ้าบอกว่า "เรื่องนั้นผมรับรอง ผมจะจัดการให้เรียบร้อย" พอวันรุ่งขึ้นฉันเพลเสร็จแล้ว ก็มีการแสดงปาฐกถาเขาให้ข้าพเจ้าแสดงอีกครั้งหนึ่ง

ในการแสดงปาฐกถาตอนนี้ ข้าพเจ้าพูดให้เขาเข้าใจว่างานผูกพัทธสีมานั้นเป็นมาอย่างไร คนที่มาในงานผูกพัทธสีมาที่เรียกว่าจะได้บุญได้กุศลนั้น อยู่ที่ตรงไหน พูดกันยาวความทีเดียว ให้คนฟังเข้าใจเรื่อง เมื่อเข้าใจเรื่องเสร็จแล้ว ก็นัดหมายว่า ในการผูกพัทธสีมานั้นควรจะทำอย่างไร ไม่ใช่ว่าพอลูกนิมิตลงหลุมแล้วต่างคนต่างแย่งกันไปเอาดินกลบลงในหลุมจนกระทั่งว่าขี้ฝุ่นกลบวัดไปเลย แล้วบางทีโดนกันหัวร้างข้างแตก ทำกันมาอย่างนั้นหลายสิบปีแล้ว ยังไม่มีใครแก้ ข้าพเจ้าพูดให้ฟังหมด แล้วก็อะไรเป็นโทษก็บอกกันไป

ผลที่สุดก็วกลงมาหาเจ้าตะบองเพชร บอกว่าวันนี้น่ะ พี่น้องมาผูกพัทธสีมาครั้งนี้ไม่มีตะบองเพชรแจก เพราะว่าตะบองเพชรที่เอามาไว้ในโบสถ์นั้น ท่านปัญญานันทะเอาไปเผาเสียแล้วเมื่อตอนเช้า ทำไมจึงได้เอาไปเผาเสีย เพราะว่าของเหล่านี้ทำให้พี่น้องหลงงมงายเข้าใจผิดว่าจะช่วยตัวได้ ใบตาลน้อย ๆ มันจะช่วยอะไรเรา ถ้าเราเอาใบตาลไปผูกไว้กับคอกควาย พวกโจรก็ยังลักควายอยู่นั่นเอง พูดให้เขาเข้าใจเรื่อง พูดเสร็จแล้วก็บอกว่า ไม่มีแจก นัดหมายกันเสร็จพอถึงเวลาผูกพัทธสีมา คนนั่งเรียบร้อยหมดทั้งวัด ไม่มีการเกะกะ ไม่ลุกขึ้นไปไหน พอลูกนิมิตลงหลุมก็บอกให้สาธุพร้อมกันเขาก็สาธุ เมื่อลูกนิมิตลงหลุมแล้วเขาก็ไม่แทรก ไม่เบียดกัน ปีก่อนฝังที่วัดชัยชุมพลที่ทุ่งสง เจ้าคุณพระเถระผู้ใหญ่ไปหลายองค์ คนแย่งกันถอดรั้วกันไก่รอบโบสถ์หมดเลยเขานึกว่ารั้วไก่นั้นศักดิ์สิทธิ์ ปีนี้ไม่ต้องแย่งกัน เพราะพูดให้เขาเข้าใจเรื่อง คนก็ทำกัน

อย่างถูกต้องเรียบร้อย พอทำเสร็จแล้วใคร ๆ ก็บอกว่า "เออ ทำอย่างนี้ดีไม่ยุ่ง สบายใจดี ปีหน้าถ้าหากฝั่งลูกนิมิตวัดไหน ขอนิมนต์ท่านมาพูดอีกเถอะ ทำเสียสักสองสามวัด มันคงจะเรียบร้อยกันไป" เรื่องมันเป็นอย่างนี้

ที่นำมาเล่าให้ท่านฟังนี้ ไม่ใช่เรื่องอะไร ไม่ใช่จะอวดว่า ท่านปัญญานันทะนี่ไปทำอะไรหามิได้ แต่เพื่อแสดงให้เห็นว่าสิ่งใดที่คนเคยกระทำกันมา ถ้าหากว่าเราเห็นว่าเป็นเรื่องไม่เป็นสาระ เป็นความหลงใหลเข้าใจผิด เป็นเรื่องที่ควรจะแก้ไขภายในวงการพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้พวกเรากล้าเถอะ ไม่มีความเสียหายดอก ข้าพเจ้าแก้ไปแล้วไม่เห็นมีใครด่า ไม่เห็นใครว่า ชาวบ้านทุกคนก็บอกว่า "เออ ดี ไม่ต้องยุ่งกัน" แล้วเขาก็เข้าใจเรื่อง ไม่ต้องยุ่งกับเจ้าใบตาลน้อย ๆ กันอีกต่อไป อย่างนั้นนับว่าเป็นการกระทำที่ได้ประโยชน์อยู่ จึงเอามาเล่าให้พวกเราทั้งหลายฟังเพื่อเป็นตัวอย่าง สิ่งที่กระทำกันมาเสมอไปนั้น เราจะเชื่อว่าถูกว่าดีเสมอไปไม่ได้ แต่เราจะต้องเอาหลักความจริงเข้าจับ เอาเหตุผลเข้าจับว่าสิ่งนั้นมันเหมาะมันควร และเป็นประโยชน์แก่ชีวิตจิตใจของประชาชนหรือไม่ ถ้าเห็นไม่เป็นประโยชน์ เราก็จัดการแก้ไขต่อไป นี่เป็นเรื่องหนึ่งเอามาเล่าให้ฟังพอเพลิน ๆ ใจกันก่อน

เมื่อเดือน ก่อนโน้น ข้าพเจ้าเดินทางไปแสดงปาฐกถาที่เมืองสุโขทัยเป็นเวลา ๑๕ วัน เมืองสุโขทัยนี้ใคร ๆ ก็อยากไป เพราะว่าเป็นเมืองเก่าแก่โบราณเป็นนครหลวงของประเทศไทยที่เราควรจะภูมิใจ ว่าเมืองไทยเรานี้เคยรุ่งโรจน์มาในสมัยหนึ่ง ปู่ ย่า ตา ยาย ของเราเคยสร้างสิ่งที่ดีที่งาม และทำกิจซึ่งเป็นการก้าวหน้าแก่ชาติบ้านเมืองมามากในสมัยนั้น จึงอยากจะไปดู ข้าพเจ้าเองก็มีความภูมิใจในการที่จะได้ไปเหยียบพื้นแผ่นดินสุโขทัยของพ่อขุนรามคำแหง แต่ว่ามุ่งไปเทศน์สอนคนมากกว่า มีเวลาว่างเขาก็พาไปเที่ยวที่เมืองเก่า เมื่อได้ไปชมเมืองเก่า ท่านเจ้าคุณพุทธทาสไปด้วย ท่านไปในฐานะเป็นผู้ศึกษาโบราณคดี ท่านไปดูนานกว่าข้าพเจ้า ข้าพเจ้าดูไม่นานหรอก เพียงแต่ดู ๆ เท่านั้น เมื่อดูแล้วก็ทำให้เกิดความรู้สึกบางประการ ดีใจก็มีเกิดขึ้นในใจ เสียใจก็มีเกิดขึ้นในใจเหมือนกัน ที่ดีใจน่ะเพราะอะไร ดีใจเพราะว่าเราคนไทยชั้นนี้เป็นลูกหลานของคน

สมัย ๗๐๐ ปีมาแล้วคนไทยสมัย ๗๐๐ ปีมาแล้วนี้ ท่านรักความก้าวหน้า เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต เสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ช่วยกันสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติให้เกิดขึ้นและมีส่วนเหลือปรากฏอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้

ข้าพเจ้าเดินเหยียบพื้นแผ่นดินในบริเวณเมืองเก่าด้วยความภูมิใจ แต่ว่าพร้อม ๆ กับความภูมิใจนั้น ข้าพเจ้ารู้สึกสลดใจ รู้สึกสลดใจเพราะเห็นเจดีย์สถานต่าง ๆ อันคนสมัยก่อนได้สร้างไว้นั้นอยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรม อันความชำรุดทรุดโทรมขององค์พระเจดีย์นั้น ไม่ใช่ทรุดโทรมตามกาลเวลา แต่เป็นความชำรุดทรุดโทรมเพราะคนไปแงะไปขุดไปค้น ทำให้สิ่งเหล่านั้นผุพังเสียหายลงไป ทำให้เกิดความเศร้าใจ แล้วคิดต่อไปว่า ใครหนอที่มาชอบขุดค้นในองค์พระเจดีย์เหล่านี้ เจดีย์บางองค์ วัดบางวัด ไปดูแล้วน่าภูมิใจ เช่นวัดพระเชตุพนอยู่นอกเมืองสุโขทัยไปหน่อย นอกกำแพงเมือง เป็นวัดที่สร้างใหญ่โตมากวิหารวัดพระเชตุพนนี้ทำด้วยหินทั้งนั้น เพียงแต่ประตูเท่านั้นแหละ เราก็เห็นว่าหินที่เขายกมาทำประตูนั้นมันสูงใหญ่ข้าพเจ้าไปยืนเคียงเข้า สูงกว่าศีรษะของข้าพเจ้าขึ้นไปอีกตั้งศอกกว่า ๆ แล้วความใหญ่ของหินนั้นก็กว่า ๑ วา ท่านเจ้าคุณพุทธทาสเคยไปเที่ยวนครวัดมาแล้ว

ท่านบอกว่านครวัดก็สู้ตรงนี้ไม่ได้ เพราะตรงนี้ใหญ่ยิ่งกว่า ยืนดูแล้วก็นึกว่าแหม! พ่อขุนรามคำแหง ปู่ย่า ตาทวด ของเราในสมัยก่อนนี้สำคัญไปยกหินมาจากภูเขามาทำเป็นซุ้มประตูได้ เอามาทำเป็นฝาผนังได้ เจาะหินให้เป็นรูปอย่างนั้นอย่างนี้ก็ได้ แล้วในวิหารนั้นมีพระพุทธรูปปางลีลา ซึ่งเราเรียกว่าพระกำแพงเขย่งแต่ความจริงเป็นพระพุทธรูปปางลีลา คือเดิน พระพุทธเจ้าเป็นนักเดิน เป็นผู้ลุกขึ้น ไม่ใช่เป็นผู้ที่ชอบนั่ง ชอบนอน พระองค์เดินตลอดเวลา เพื่อไปประกาศธรรมะสั่งสอนคนให้ได้เกิดความเข้าใจ คนในสมัยสุโขทัย เป็นนักเดิน นักก้าวหน้า นักสร้าง ไม่ใช่นักทำลายอย่างที่เห็น ๆ กันอยู่ในสมัยนี้

เมื่อได้เห็นแล้วก็สบายใจ แต่พอไปเห็นพระพุทธรูปถูกเจาะพุงเสีย ถูกต่อยหัวเสีย ถูกเจาะขาเสีย จึงทำให้สลดใจ แล้วก็นึกว่าใครหนอมาเจาะสิ่งเหล่านี้ คนที่มาเจาะมาทำลายเจดีย์ มาทำลายพระพุทธรูปนั้นไม่ใช่ใคร ล้วนแต่

เป็นคนไทยทั้งนั้น แล้วก็เรียกตัวเองว่าเป็นชาวพุทธ แต่ชาวพุทธทำไมไปเจาะไปขุดพระเจดีย์ คนเหล่านี้เขาเป็นนักแสวงหาพระ แต่ว่าเขาไม่ได้มีพระไว้ในใจ มัวแต่ไปแสวงหาพระในด้านวัตถุ เจาะกันเป็นงานใหญ่ แล้วก็ได้พระซึ่งเขาทำไว้ในสมัยนั้น เราเรียกกันว่าพระเครื่อง เพราะว่าเป็นพระองค์เล็ก ๆ ความจริงพระองค์เล็กที่อยู่ตามเจดีย์นี่น่ะ เขาไม่ได้มุ่งจะทำให้เป็นพระเครื่องรางวิเศษศักดิ์สิทธิ์อะไร เขาทำขึ้นเพื่อสำหรับแจกแก่คนที่ไปนมัสการพระ ใครไปไหว้พระที่นั่น เขาก็แจกพระให้องค์หนึ่ง เพราะในสมัยนั้นไม่มีหนังสือแจก

การเขียนหนังสือยากกว่า การพิมพ์พระเป็นไหน ๆ เพราะว่าต้องเขียนลงในใบลาน กว่าจะทำได้แต่ละผูกนี้มันลำบากเต็มที จะแจกหนังสือธรรมะไม่สะดวกภิกษุในสมัยนั้นจึงทำการแจกพระพุทธรูป โดยคิดว่าด้วยการให้เขามีพระพุทธรูปนี้แหละจะเป็นทางหนึ่งให้เขาผูกใจไว้กับพระพุทธศาสนา จึงได้ทำพระแจกกันเป็นการใหญ่ เมื่อทำมาก ๆ แจกไม่หมดจึงบรรจุในเจดีย์ จนมาถึงพวกเราทั้งหลายในสมัยที่เล่นพระเครื่องกันถ้าหากว่าเป็นพระเก่ายุคสุโขทัยใคร ๆ ก็ต้องการ ความต้องการของพี่น้องที่อยากจะได้พระพุทธรูปยุคสุโขทัยนี่แหละเป็นตัวปัจจัยตัวต้นเหตุที่จะทำให้มีคนไปขุดพระ เพราะขุดแล้วเอามาขายได้ ขายราคาดีเสียด้วย ถ้าเห็นว่าเป็นสมัยสุโขทัยก็ราคาแพง

เพราะฉะนั้นคนเหล่านั้นก็ลงทุนขุดเป็นการใหญ่ เพื่อเอามาขายที่ต่าง ๆ ที่คนรับซื้อกัน ความจริงคนไปขุดพระก็เป็นโจร คนที่ซื้อพระก็เรียกว่าสมรู้ร่วมกับพวกโจร ข้าพเจ้าเคยไปเทศน์ในคุก ถามนักโทษบางคนว่าเรามาติดคุกเรื่องอะไร บอกว่ารับซื้อของโจร ของโจรคือของเขาลักพามาขายแล้วก็ซื้อไว้ เจ้าหน้าที่จับได้ก็ติดคุก การลักขุดพระตามพระเจดีย์ย่อมผิดกฎหมาย เว้นไว้แต่กรมศิลปากรขุดตามระเบียบนั่นเขาทำไปตามเรื่องไม่ผิดกฎหมาย เพราะว่าถ้าไม่ขุดขโมยเอาหมดเลยขุดมาขายเสียดีกว่า ถ้าหากเอกชนไปขุดมาขายโดยไม่ได้ทำให้ถูกต้อง เราไปซื้อเข้า เราก็สมรู้กับพวกนั้น พวกเราผู้ซื้อก็พลอยร่วมมือกับเขาด้วยเหมือนกันแต่ว่าไม่มี โจทก์ ไปฟ้องร้อง เท่านั้นเองคนซื้อพระทั้งหลายจึงไม่ติดคุกติดตะรางกันถ้าหากใครไปฟ้องร้องคดีนี้ขึ้น แหม ! ติดกันเป็นแถว

ไปเลยทีเดียว พระสงฆ์องค์เจ้าเราก็อาจพลอยติดกับเขาไปด้วยนะ เพราะว่ารับซื้อกันไว้คนละหลาย ๆ องค์เรื่องมันเป็นอย่างนี้ การขุดเจาะพระเจดีย์ก็มีสาเหตุมูลฐานอยู่ตรงนี้

เมื่อเจดีย์ทั้งหลายใหญ่ ๆ โต ๆ ถูกทำลายเพราะมีคนต้องการเอาพระไปขาย พวกเราทั้งหลายก็ช่วยกันซื้อ เป็นเหตุให้วัตถุต่าง ๆ ในทางศาสนาซึ่งมีราคาเพราะเป็นโบราณวัตถุควรแก่การศึกษาก็จะหมดไป คนในยุคหลัง ๆ ไม่มีโอกาสศึกษาความเป็นอยู่ของคนในยุคก่อน ไม่มีโอกาสรู้ถึงความก้าวหน้าความเจริญงอกงามในทางสร้างสมของคนที่เป็นบรรพบุรุษ เพราะว่าสิ่งของถูกทำลาย.สียหมดแล้วข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจ ในสมัยนี้ก็ยังมีคนแอบขุดกันอยู่เรื่อย ๆ เดี๋ยวนี้ที่จังหวัดอยุธยาน่ะ กรมศิลปากรขุดไปเจดีย์หนึ่งแล้ว ยังมีพวกแอบขุดอีกวัดหนึ่ง แล้วก็เอามาขายกันในกรุงเทพ ฯ พวกเราใครที่อยากจะมีก็ซื้อกันไปเรื่อย ๆ เพราะนึกว่าเป็นของขลังของศักดิ์สิทธิ์

คนที่ไปขุดพระนั้น เขาต้องการได้พระ แต่เขาไม่มีพระในใจ เพราะถ้ามีพระในใจก็ต้องเคารพองค์พระเจดีย์ ต้องเคารพองค์พระพุทธรูป ต้องเคารพต่อเจดีย์สถานซึ่งคนสร้างอุทิศต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่กล้าลงมือขุดทีเดียวต้องนั่งลงกราบนั่งนึกถึงพระพุทธเจ้า บูชาความงามความดีของพระพุทธเจ้าแต่ว่าคนเหล่านั้นมีแต่พระข้างนอก ไม่ได้มีพระข้างใน จึงได้ไปเที่ยวเจาะขุดทำลายตามที่ต่าง ๆ จนเสียหายไปหมด เดี๋ยวนี้ขนาดหนักกว่านั้น ไม่ใช่เจาะแต่องค์เจดีย์พระพุทธรูปสวย ๆ งาม ๆ ก็หักคอเอามาเลยทีเดียว เมืองเชียงใหม่พระถูกหักคอมาขายเสียหลายองค์

ข้าพเจ้าไปเมืองสุโขทัย ไปวัดไหนถ้าพบพระสุโขทัยงาม ๆ ก็กระซิบบอกท่านสมภารว่าระวังหน่อยนะครับ เดี๋ยวนักเลงจะมาหักคอไปขายฝรั่งเสียอีก ท่านสมภารถามว่าถึงขนาดนั้นเชียวหรือ ข้าพเจ้าตอบว่า **"เหลือขนาดไปเสียแล้วแหละสมัยนี้ เขาหักคอพระไปขายกันแล้ว เป็นอย่างนี้มากมายก่ายกอง"** ทำไมจึงเกิดเรื่องอย่างนี้ ? มูลฐานสำคัญอยู่ที่ความหลงผิด คือพี่น้องชาวพุทธเราทั่ว ๆ ไป ยังไม่มีความเชื่อตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ยังไม่มีความเชื่อถูกตามแนวที่พระพุทธเจ้าต้องการให้เราเชื่อ แต่เรามีความเชื่อออกนอกลู่นอกทางกันไปหมด

ที่สุโขทัยนั้น มีเรือนจำอยู่สองแห่ง เรือนจำประจำสุโขทัยและเรือนจำที่สวรรคโลก เพราะมีศาล ในขณะที่ข้าพเจ้าไปเทศน์ที่เรือนจำสวรรคโลกนั้น ได้พบนักโทษหนุ่มสองคนน่าเอ็นดู รูปร่างหน้าตาดี ไม่น่าจะเป็นอาชญากรเลย แต่เขาบอกแล้วว่า มีเสือสองตัวอยู่ในเรือนจำนั้นด้วย ชื่อเสือเสริม เสือมี ข้าพเจ้าก็บอกท่านผู้ว่าการขอให้จัดคนที่เป็นเสือมานั่งข้างหน้า ข้าพเจ้าจะดูลักษณะท่าทางเขาว่าเป็นคนอย่างไรเขาจัดให้นั่งข้างหน้า เจ้าเด็กทั้งสองคนนี่เรียบร้อยเหลือเกินนั่งฟังปาฐกถาเรียบร้อยกว่าชาวบ้านนอกคุกไปเสียอีกด้วยซ้ำไป นั่งประนมมือแต้ตลอดเวลา ข้าพเจ้าพูดอยู่ตั้งชั่วโมงกว่า เขานั่งสงบ ไม่ได้แสดงอาการอะไรแม้แต่น้อย ทีนี้เมื่อนั่งฟังไป ฟังไปเสือเกิดร้องไห้ขึ้นมาเสียแล้ว ข้าพเจ้าถามเขาว่าร้องไห้ทำไม เขาบอกว่าเสียใจเพราะว่ามีความชั่วอยู่มาก ข้าพเจ้าเลยถามต่อไปว่า เจ้าเด็กหนุ่มสองคนนี้ตกไปสู่อบายเพราะอะไร และก็ได้ความดังต่อไปนี้

มีภิกษุองค์หนึ่ง ไม่ใช่คนไทย เป็นคนเขมร ไปอยู่ที่วัดชัยชุมพล ที่สุโขทัยต่อมาก็ออกจากวัดนั้น แล้วไปตั้งตนเป็นพระอาจารย์ได้นิด ๆ หน่อย ๆ ต่อมาก็สึกออกไปตั้งตนเป็นอาจารย์ชาวบ้าน หากินทางสักหัวคน คือว่าใครก้มให้สักหัว แล้วสักเรื่อยไปสักหัวให้เอาน้ำมันทาหัวให้ แล้วก็ได้รับรางวัลนิด ๆ หน่อย ๆ เด็กหนุ่มเด็กน้อยทั้งหลายก็มีความพอใจ นึกว่าเรามันมีอาจารย์วิเศษแล้ว ถ้าให้อาจารย์สักหัวแล้วตีไม่แตกยิงไม่เข้า ฟันไม่ตายละ จะได้เป็นคนวิเศษต่อไป คนก็สมัครเป็นลูกศิษย์มากมาย เจ้าเสือเสริมเสือมีสองคนก็ไปเป็นลูกศิษย์อาจารย์นี้ด้วย เมื่อเป็นลูกศิษย์แล้วก็ทดลองให้อาจารย์สักกระหม่อม สักเสร็จแล้วลองฟันกันดู ความจริงมีดเล่มนั้นไม่คม อาจารย์เขาหามีดทื่อๆ มาฟันกัน พอฟันเสร็จแล้วก็ก้มหลังให้เพื่อนฟัน ฟันเบา ๆ มันก็ไม่เข้า เพราะมีดมันทื่อถ้าถูกที่ไม่ทื่อเข้าก็ไปโรงพยาบาลกันแหละ

วันก่อนนี้เขาบอกว่าหามไปโรงพยาบาลสองราย เรื่องอะไรล่ะ ? ลองของดีกัน ลองว่ามันจะอยู่หรือไม่อยู่ มีดมันคมไปหน่อย เลยต้องไปหาหมอให้ช่วยเย็บให้ เจ้าเด็กหนุ่มเหล่านั้นฟันกันดูแล้วมันไม่เข้า เมื่อมันไม่เข้าก็เกิดฮึกเหิมในใจว่าเรามันเก่งแล้วอาจารย์ก็เก่งแล้ว อาจารย์พอมีพวกมากไม่ทำมาหากินยกพวกไปเที่ยวปล้นชาวบ้านแถวอำเภอสวรรคโลก เดือดร้อนไปตาม ๆ กันเพราะว่ามีโจรก๊กใหญ่

ผู้ว่าราชการจังหวัดก็เด็ดขาดอยู่เหมือนกัน ผู้ว่าการคนนี้เวลาออกปราบโจร เอาพระไปด้วย พระที่พูดได้น่ะ ไม่ใช่พระที่แขวนคออย่างเดียว คือเอาพระไปเทศน์ก่อน เรียกชาวบ้านมาประชุม เมื่อประชุมแล้วพระพูดให้ฟัง เมื่อพูดให้ฟัง ชาวบ้านเข้าใจเหตุผล เวลากลางคืนชาวบ้านแอบมาหาผู้ว่าการ บอกให้รู้ว่าโจรมันอยู่ตรงนั้น เพื่อยกกองไปล้อม ผลที่สุดยิงพวกโจรตายเกือบหมดเลย เหลือสองคนเท่านั้นที่หนีรอดออกไปได้ แล้วเขาเตรียมตัวจะหนีไปเมืองเถินจังหวัดลำปาง แต่ว่าจนมุม เพราะขณะหนีไปนั้นเขาลงไปอาบน้ำ ตำรวจมาเจอเข้าจับตัวมาได้ทั้งคู่ เอามาไว้ในเรือนจำ ข้าพเจ้าจึงไปพบเข้า เจ้าเสริมเจ้ามีสองคนนี้ได้กลายเป็นคนเสียเป็นอาชญากรไปเพราะอะไร เพราะพบอาจารย์ผิด ๆ ไม่ใช่อาจารย์พระพุทธศาสนา แต่เป็นอาจารย์ทางไสยศาสตร์ หากินทางสักหัวคน เลยอาจารย์ชวนไปทางเขว เสียหายมากมายก่ายกอง

เมื่อวานซืนนี้ข้าพเจ้าเดินอยู่ที่วัดมหาธาตุ เจ้าหนุ่มสามคนเข้ามาหาถามว่า "หลวงพ่อครับ ท่านเจ้าคุณองค์นั้นอยู่ไหน" เขาบอกชื่อพระเถระนั้น ข้าพเจ้าว่าอยู่ที่นั่น "ผมขึ้นไปแล้วไม่เจอ" พวกคุณต้องการอะไร "ผมจะมาเช่าพระเขาประกาศว่ามีที่นี่" ไปหาพระแต่ว่าท่าทางยืนวางโตเหลือเกิน แม้ไปยืนอยู่ต่อหน้าพระแล้วก็ไม่เห็นว่าจะแสดงอาการนอบน้อมเท่าใด เขาไปหาพระแต่ไม่รู้ว่าพระอยู่ตรงไหน นี่แหละมันยุ่งอยู่ตรงไม่รู้ไม่เข้าใจ เมื่อไม่รู้ไม่เข้าใจก็ไปเที่ยวหาพระข้างนอก ไม่สนใจที่จะหาพระข้างใน ไม่สนใจที่จะเดินทางตามพระ แต่เข้าใจว่าพระจะช่วยตัวได้แม้ตัวกระทำความชั่ว เลยไปเที่ยวหาอาจารย์หลอกลวง เหล่านั้นในเมืองใหญ่ ๆ เช่น กรุงเทพ ฯ อาจารย์ ขลัง ๆ มีมากหลายวัดหลายวา แล้วก็บางทีมีการส่งเสริมกันเป็นการใหญ่ให้คนกลายเป็นนักเลงไป เป็นความจริงที่ข้าพเจ้าเคยสังเกตเมืองไหนมีอาจารย์มากก็มีเสือมาก ผู้ร้ายทำไมจึงมาก ? เพราะอาจารย์ไม่ได้สอนความจริงให้ลูกศิษย์ฟัง ลูกศิษย์มาขอตะกรุด "เออ มึงเอาไปเถอะตะกรุดนี้ป้องกันได้ร้อยแปดทีเดียว" ลูกศิษย์มาขอพระเครื่อง "เออ มึงเอาไปเถอะ พระเครื่ององค์นี้ศักดิ์สิทธิ์นัก ป้องกันร้อยแปด" ไม่รู้ว่าป้องกันอะไรลูกศิษย์ไม่เข้าใจ นึกว่า "กูได้ของดีเหล่านี้แล้วปล้นใครฆ่าใครไม่เป็นไรละอาจารย์คุ้มครองรักษา"

เลยกลายเป็นเสือไปเสียหมด ลองไปถามดูเถอะในคุกบางขวางคุกลหุโทษนั้น คนที่เข้าคุกเพราะหลงผิดอย่างนี้มีอยู่มิใช่ น้อย ทีเดียวข้าพเจ้า อยาก จะทำ ความ เข้าใจกับ พี่น้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกเราที่เป็นนักบวช

ในสมัยนี้ ก็ถึงเวลาแล้วที่นักบวชทั้งหลายจะต้องช่วยกันประกาศหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้คนทั้งหลายได้รู้ได้เข้าใจ เพราะสมัยนี้โลกกำลังอยู่ในภาวะของการแข่งขัน ระหว่างสิ่งที่เป็นวัตถุกับสิ่งที่เป็นนามธรรม ในด้านวัตถุนั้นเราจะเห็นว่างอกงามเจริญขึ้นทุกวัน แต่ในด้านที่เป็นนามธรรมจริง ๆ นั้น มีความเจริญก้าวหน้าน้อย ถ้าความเจริญในด้านวัตถุไปไกล แต่ในด้านจิตใจหรือนามธรรมไปไม่ทันกัน ไม่สมดุลย์กัน ความเป็นอยู่ของสังคมก็จะเต็มไปด้วยความยุ่งยาก มีความทุกข์มีความเดือดร้อนนานับประการดังที่เราทั้งหลายจะได้เห็นกันอยู่ในสมัยนี้ เพราะความเข้าใจผิดหลายสิ่งหลายประการที่อยู่ในจิตใจของชาวพุทธจึงเป็นหน้าที่ของนักบวชจะต้อง พยายามพูดความ จริงให้ชาวบ้าน ฟังทำความเข้าใจให้เขาได้ทีละเล็กละน้อย สิ่งใดที่เป็นความจริงก็เอาออกแสดงกัน สิ่งใดที่เป็นความเท็จของเทียมเราอย่าเผยแพร่ส่งเสริม ถ้าเราช่วยกันโดยวิธีอย่างนี้ พี่น้องชาวพุทธก็จะเริ่มเข้าใจความจริงขึ้นทีละน้อย ๆ แล้วทีหลังการประพฤติปฏิบัติก็จะก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบ จึงอยากจะขอฝากแนวความคิดนี้ไว้กับนักบวชทั้งหลาย ให้ช่วยกันแก้ไขอย่ามัวเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและลาภผลกันเลย

สำหรับพี่น้องชาวบ้าน เราก็มีหน้าที่ ที่จะช่วยกันค้ำจุนรักษาพระพุทธศาสนาอันเป็นหลักธรรมที่เราถือว่าประเสริฐ แต่ความประเสริฐของพระพุทธศาสนานั้นยังให้ประโยชน์แก่ชีวิตของเราน้อยเกินไป ทำไมจึงให้ประโยชน์น้อย เพราะเราเข้าไปใกล้สิ่งที่ประเสริฐนั้นยังน้อย เรายังอยู่ห่างนักจากสิ่งนั้น เรายึดถือเอาเฉพาะแต่เพียงเปลือกผิวของสิ่งนั้น ๆ มาเก็บรักษาไว้ในใจแล้ว ก็เข้าใจว่าสิ่งนั้น ๆ มาเก็บรักษาไว้ในใจแล้ว ก็เข้าใจว่าสิ่งนั้นจะช่วยเราได้ ความจริงสิ่งเหล่านั้นช่วยเราไม่ได้ ถ้าเราไม่มีการประพฤติธรรมอันเป็นหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ความเชื่อในทางพุทธศาสนาจึงไม่เหมือนกับศาสนาอื่น

ความเชื่อในศาสนาอื่นผิดกับหลักพระพุทธศาสนา คือเขาสอนให้คนเอาชีวิตจิตใจฝากไว้กับสิ่งภายนอก เช่นฝากไว้กับพระผู้เป็นเจ้าอันเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องเชื่อต้องทำตาม เป็นศาสนาประเภทอ้างเทวดาเป็นผู้อำนวยคำสอนให้แก่เขาหรือที่เรียกกันว่าเทวนิยม แต่ในทางพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าไม่มุ่งเอาในรูปอย่างนั้น พระพุทธเจ้าเกิดในท่ามกลางความเชื่องมงาย เกิดในท่ามกลางของการปฏิบัติในสิ่งที่ไม่เป็นสาระแก่นสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศอินเดีย ถ้าเราไปประเทศอินเดียในสมัยนี้ เราจะมองเห็นว่าความงมงายที่มีอยู่ในประเทศอินเดียนั้นมากมายเหลือเกิน คนแก่ ๆ เก็บก้อนหินสี่ห้าก้อนเอามาใส่วางในชามอ่าง เสร็จแล้วเอาข้าวสารมาโรยลงบนก้อนหิน เอาใบมะกรูด ใบมะนาวไปโรยลงบนก้อนหินแล้วก็ไปนั่งไหว้กำแดดอยู่ตลอดตั้งแต่เช้าถึงเที่ยง ถามเขาว่าไหว้อะไร เขาบอกว่าไหว้พระศิวะเจ้า พระศิวะน่ะแกอยู่ทุกหนทุกแห่งในหินในกรวดในทราย แกแอบเข้าไปอยู่ทั้งนั้น คราวนี้ตาคนนั้นแกเก็บก้อนหินไปนั่งไหว้อยู่ แล้วก็ยังมีพิธีการอื่น ๆ อีกมากมายหลายสิ่งหลายประการ

ข้าพเจ้าเดินดูนั่งดูแล้วก็เห็นว่านี่อยู่ได้ด้วยความเชื่อประเภทงมงาย แต่พระพุทธศาสนาอยู่ในประเทศอินเดียไม่ได้ เพราะพระพุทธเจ้าต้องการให้เชื่อในสิ่งที่มีเหตุผล ไม่ต้องการให้ศาสนิกชนอยู่อย่างหลับตา แต่ต้องการให้อยู่อย่างลืมตานับถือในสิ่งที่ควรเชื่อควรปฏิบัติ ไม่ใช่ว่าเชื่อตามเขาเสมอไป คนเหล่านั้นเข้าไม่ถึง เมื่อเข้าไปถึงพระพุทธศาสนาก็หายไปจากอินเดีย แต่ว่ามาปรากฏอยู่ในประเทศลังกา ในประเทศพม่า ในประเทศไทย ฯ ล ฯ แต่ความงมงายของคนไทยก็ยังไม่หายไป

ในสมัยก่อนเมืองไทยเรายังมีพระพุทธศาสนาที่บริสุทธิ์กว่านี้ เรียบร้อยกว่านี้ แต่ในสมัยนี้ความนิยมในด้านวัตถุมากเกินไป เราจึงเอาตัวศาสนาที่เป็นธรรมะทิ้งไปเสีย แล้วเอาศาสนาเฉพาะที่เป็นตัววัตถุมาเก็บไว้ พี่น้องชาวพุทธสังเกตดูเถอะ เราจะเห็นว่ามีการโฆษณาในทางด้านวัตถุมากมายก่ายกอง ตามวัดวาอารามที่มีงานมีการอะไร เรื่องโฆษณาเกี่ยวกับสัจธรรมมีน้อย แต่โฆษณาเกี่ยวกับวัตถุมีมาก เช่นบอกว่าในงานนี้จะมีอาจารย์วิเศษมาปลุกเสกเครื่องรางของขลังจะมีการแจกพระแจกตะกรุด แจกอะไรต่ออะไรทุกสิ่งทุกประการแหละ ที่คนต้องการแล้วแจกตะพึดตะพือทีเดียว คนก็ไปกันมาก แต่ถ้า

หากว่าจะประกาศสัจธรรมคนมาไม่กี่คน ฟังกันได้ไม่กี่คนหรอก เพราะว่าไม่เคยฟัง ถ้าหากได้เคยฟังกันบ่อย ๆ ก็พอจะเข้าใจได้ พระพุทธเจ้าท่านไม่เชื่อไม่ส่งเสริมในสิ่งที่คนอินเดียเขาทำกันมาก่อน พระองค์เป็นผู้กล้าพูดกล้าแสดง ข้าพเจ้าอยากจะกล่าวย้ำด้วยความภูมิใจว่าไม่มีครูอาจารย์ใดในโลกที่จะกล้าพูดให้คนเข้าใจอย่างองค์พระพุทธเจ้า ขอให้ท่านลองอ่านประวัติของครูอาจารย์ในโลกซึ่งมีหลายองค์ด้วยกัน ใครบ้างที่กล้าพูดอย่างพระพุทธเจ้า ที่จะกล้าตัดสินในสิ่งที่ควรอย่างองค์พระพุทธเจ้าไม่มีเลย

เมื่ออ่านประวัติพระพุทธเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าภูมิใจที่ได้เกิดมาภายใต้ร่มธงของพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าภูมิใจที่เป็นลูกศิษย์ของพระองค์ท่าน ภูมิใจที่ได้ทำงานที่พระองค์เคยกระทำมาในสมัยสองพันห้าร้อยปีมาแล้ว แม้ว่าจะมีคนเชื่อไม่กี่คน แต่ข้าพเจ้าก็ภูมิใจว่าเกิดมาชาติหนึ่ง ภายใต้บารมีธรรมของพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าได้ใช้สิ่งนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ด้วยการทำงานที่เป็นประโยชน์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่อไป

ข้าพเจ้าเลื่อมใสพระพุทธเจ้าในข้อนี้ พระพุทธเจ้าท่านไปที่ไหนท่านก็พยายามเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของสังคมในอินเดียให้เข้าระบบการที่ถูกต้องและให้เรียบร้อย ยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ เช่นการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย ชาวอินเดียเขาถือว่าคนตายแล้วเกิดอีก เหมือนกับที่เราเชื่ออยู่ในสมัยนี้ เวลาใครตายไปแล้วเขาก็ไปทำบุญกันที่ป่าช้า ด้วยการเอาอาหารไปกองลงในป่าช้า ให้วิญญาณบรรพบุรุษมากิน ปีหนึ่งเขาทำกันใหญ่คราวหนึ่งเรียกว่าสารทะ ทำบุญสารทอย่างบ้านเรานั่นเองแหละ คนทั้งหลายก็ไปทำกันมากเอาของไปกองที่ป่าช้าสูงเหมือนกับจอมปลวก พระพุทธเจ้าท่านไปเห็นการกระทำเช่นนั้นเห็นว่าการเอาอาหารมาทิ้งให้มดกินนี่ไม่ได้ความ ถ้าหากว่าเอาอาหารไปแจกคนยากคนจนให้สมณชีพราหมณ์ผู้ประพฤติดีประพฤติชอบจะเป็นประโยชน์มากกว่า พระองค์จึงสอนให้รู้จักบริจาคทาน เอาสิ่งที่ควรจะเซ่นบรรพบุรุษนั้นไปทำทานเสีย แจกแก่คนยากจน แก่สมณชีพราหมณ์ สิ่งเหล่านั้นก็กลายเป็นวัตถุที่มีคุณค่าแก่สังคมมนุษย์ ดีกว่าที่จะให้เป็นวัตถุมีคุณค่าแก่มดแก่ปลวกซึ่งนอนอยู่ในป่าช้า

พระพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนแปลงไปในรูปอย่างนี้ แม้เหตุการณ์อื่น ๆ ก็มีอีกมาก ถ้าเราอ่านศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า อ่านพระสูตรต่าง ๆ อันเป็นหลักคำสอน เราจะเห็นว่าพระพุทธเจ้านี้ทรงทำการปฏิวัติตลอดเวลา เปลี่ยนแปลงสิ่งนั้นสิ่งนี้เพื่อเข้าสู่

ระบบใหม่ อันจะเป็นไปเพื่อความสุขแก่สังคมอย่างแท้จริง พวกเราสมัยนี้แทนที่จะเปลี่ยนแปลงให้เข้ารูปตามแบบของพระพุทธองค์ กลับเปลี่ยนของพระองค์ให้ไปสู่รูปของที่มีอยู่ก่อนองค์พระพุทธเจ้า อย่างนี้เรียกว่าถอยหลังเข้าคลอง ไม่ใช่คลองสั้น ๆ นะ ถอยเข้าไปหลายสิบหลายร้อยกิโลเมตรเสียด้วยอย่างนี้จะชื่อว่าก้าวหน้าได้อย่างไร เพราะฉะนั้นจึงอยากจะทำความเข้าใจกับพี่น้องสักเล็กน้อยในเรื่องอย่างนี้ ว่าเราจะเชื่ออะไรเราจะรับอะไร ต้องมีเหตุมีผลจึงจะควรเชื่อ ควรฟังกันอย่างแท้จริง ข้าพเจ้าอยากจะบอกให้ท่านทั้งหลายทราบว่าพระพุทธเจ้าท่านสอนให้เราเชื่อด้วยอาการอย่างไร ?

ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จผ่านบ้านกาลามะ พวกกาลามชนทั้งหลายเมื่อได้เห็นองค์พระพุทธเจ้าแล้วก็มีความปลื้มใจว่า นักบวชมาอีกองค์หนึ่งแล้ว ในสมัยนั้นในประเทศอินเดียมีนักบวชชนิดท่องเที่ยวมากมายก่ายกอง คนหนึ่งมาก็สอนอย่างนี้ อีกคนหนึ่งมาก็สอนอย่างนั้น ขัดกันตลอดเวลา พวกนั้นงงไม่รู้ว่าจะเชื่อใคร ครั้นพบพระพุทธเจ้าเข้าก็บอกเล่าให้ฟัง ว่านักบวชองค์ก่อน ๆ มาสอนอย่างนี้ อีกองค์หนึ่งมาสอนอย่างนั้น องค์นี้ขัดกับองค์นั้น พวกข้าพระองค์ไม่รู้จะเชื่ออย่างไรแล้ว แทนที่พระพุทธเจ้าจะบอกว่า อือ ต้องมาเชื่อฉันซิ ฉันพูดความจริง ความแท้ ท่านต้องเชื่อ พระองค์ไม่พูดอย่างนั้น น่าเลื่อมใสในปฏิปทาของพระองค์ในตอนนี้ คือแทนที่พระองค์จะชวนเขาให้เชื่อพระองค์ แต่พระองค์กลับบอกกับเขาว่า ถูกแล้วท่านทั้งหลายควรจะลังเล ควรจะสงสัย ไม่ควรจะเชื่ออะไรง่าย ๆ แต่ควรคิดควรตรองให้รอบคอบเสียก่อนจึงจะเชื่อ แล้วพระองค์ก็บอกว่าคนที่ฉลาดนั้นอย่าเชื่อโดยอาการ ๑๐ ประการ อย่าเชื่ออย่างใดบ้าง ? ข้อนี้มีปรากฏอยู่ในกาลามสูตร ในมัชฌิมนิกาย พระองค์บอกว่า

อย่าเชื่อโดยเขาบอกต่อ ๆ กันมา
อย่าเชื่อโดยเขาทำตาม ๆ กันมา
อย่าเชื่อโดยเหตุเขาลือกันทั้งบ้านทั้งเมือง
อย่าเชื่อโดยอ้างว่ามันปรากฏอยู่ในคัมภีร์
อย่าเชื่อโดยอาการคิดเดาเอาเอง
อย่าเชื่อโดยอาการคาดคะเนเอาเอง

อย่าเชื่อโดยอาการตรึกเอาตามอาการ

อย่าเชื่อโดยคิดว่าเข้ากันได้กับความคิดของตน

อย่าเชื่อโดยถือว่าผู้สอนพอจะเชื่อได้

อย่าเชื่อโดยคิดว่าผู้สอนเป็นครูเป็นอาจารย์ของตน

ขอให้ลองฟังดูตามแนว ๑๐ ประการ ที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นหลักว่า อย่าเชื่อโดยบอกต่อกันมา โดยทำตามกันมา โดยข่าวเล่าลือ โดยมีอ้างอยู่ในหนังสือตำรา โดยการเดา โดยการคาดคะเน โดยตรึกตามอาการ โดยคิดเอาว่าตรงกับความคิดความเห็นของตน ผู้พูดควรจะเชื่อได้ หรือว่าผู้พูดเป็นครูเป็นอาจารย์ของเรา พระองค์ไม่ให้เชื่ออย่างนี้ เพราะเหตุว่าถ้าคนเราไปยึดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่นสมมติว่ายึดท่านองค์นี้เป็นครูเรา พูดอะไรเชื่อทั้งนั้น ความคิดในเหตุผลก็จะไม่มีปัญญาของตนที่ควรจะใช้ก็ไม่ได้ใช้ พอครูบอกก็เก็บเอาทันที ถ้าหากว่าเราได้ข่าวว่าภิกษุองค์นั้นเทศน์เก่งนัก เช่น พี่น้องได้ข่าวว่าท่านปัญญานันทะนี่พูดสำคัญนักท่านตั้งใจเชื่อมาเสียแล้วแต่บ้าน อย่างนี้ไม่ได้ มันเป็นม่านขวางทางไว้เสียเหมือนกัน อย่าเชื่อก่อน มานั่งคิดตรองดูว่าท่านพูดอะไรเราควรจะฟังได้ไหม เพียงแต่รับไว้ก่อนอย่าเชื่อทันที เอาไปบ้าน ไปคิดไตร่ตรองหาเหตุผลค้นคว้า จับต้นชนปลายให้มันเห็นชัดเจนแจ่มแจ้งแก่ใจแล้วจึงจะปลงใจเชื่อลงในสิ่งนั้น พระพุทธเจ้าท่านต้องการให้เราเชื่ออย่างนี้ไม่ให้เชื่อตามที่คนเขากล่าวมา แปลว่าให้ใช้ปัญญาของตนพิจารณา คิดให้เข้าใจด้วยเหตุผลเท่านั้น

ในทางพระพุทธศาสนานั้น ถ้าจะพูดกันให้เข้าใจง่าย ๆ ก็ให้เรียกว่าเชื่อความคิดความเห็นที่ตนได้คิดโดยแจ่มแจ้งแล้วจริง ๆ คิดเห็นโดยเข้าใจแจ่มแจ้งไม่ใช่เชื่อเพียงเพราะรู้ ไม่ใช่เชื่อเพียงเพราะเข้าใจ แต่เชื่อเพราะเห็นแจ้ง ความรู้ความเข้าใจ ความเห็นแจ้งนั้นไม่ใช่อันเดียวกัน ความรู้เป็นเพียงสักแต่ว่าเราได้ยินมา ตาได้เห็นหูได้ยิน จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้รส อย่างนี้เรียกว่ารู้ รู้แล้วก็เข้าไปอยู่ในใจ จำไว้ได้ อย่างนี้เรียกว่าเข้าใจ แต่ว่าบางทียังไม่เห็นแจ้งในเรื่องนั้นความเห็นแจ้งนั้น ต้องอาศัยการกระทำตามความรู้ตามความเข้าใจเป็นประสพการณ์ในชีวิตของเราเอง ไม่เชื่อตามเขาว่า

ไม่ใช่เชื่อตามตำรา ไม่ใช่เชื่อเพราะเขาพูดกันทั้งบ้านทั้งเมือง ว่ามันเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่อย่างนั้น แต่เราเชื่อเพราะเราเห็นแล้วว่ามันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ เช่นพระพุทธเจ้าสอนว่า

สรรพสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง **เรารู้ตามที่พระองค์บอก สิ่งทั้งหลายเป็นทุกข์สิ่งทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่มีตัวตนสารเป็นแก่นสาร เราฟังไว้** แต่ว่าเรายังไม่เข้าใจในสิ่งนั้น เรายังไม่เห็นแจ้งในสิ่งนั้น เรารับมาก่อน รับว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง สิ่งทั้งหลายเป็นทุกข์ สิ่งทั้งหลายไม่มีอะไรที่เป็นสารแก่นสาร กลับไปถึงบ้านเอาไปคิดดูว่า อะไรที่เรียกว่าไม่เที่ยง สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง นั่งคิดพิจารณาไตร่ตรอง ทำวิปัสสนาอยู่ด้วยเรื่องนี้เท่านั้นแหละ นั่งคิดอยู่ตลอดเวลา เดินก็คิดนั่งก็คิด มีเวลาว่างก็คิด ไปในรถยนต์รถโดยสารก็นั่งคิด ว่าสิ่งทั้งหลายมันไม่เที่ยงอย่างไร คิดให้เห็นแจ่มแจ้งปรากฏแก่ใจของเราเองว่า เออ มันไม่เที่ยงจริง ๆ เมื่อรู้ว่ามันไม่เที่ยงจริง ๆ แล้วจิตเราก็ไม่ยึดไม่ถือในสิ่งนั้น เพราะมองเห็นแล้วว่ามันไม่เที่ยง มันเป็นทุกข์ มันไม่มีอะไรเป็นสารเป็นแก่นสาร จะไปจับเอาตอนใดตอนหนึ่งว่าเป็นฉัน เป็นเขา เป็นเรา เป็นไทย เป็นเจ๊ก เป็นแขก เป็นฝรั่งขึ้นมาน่ะ มันเรื่องสมมติกันทั้งนั้น

มองเห็นชัดแล้วว่า **เราไม่มี เขาก็ไม่มี** คุณหลวงคุณนายก็ไม่มีกันแล้ว **มีแต่ว่าสิ่งทั้งหลายมันผสมกันเข้า ตั้งอยู่เพราะอาศัยปัจจัย ปรุงแต่งชั่วครู่ชั่วขณะแล้วก็ดับไป ๆ ความเป็นอยู่ในชีวิตของเราทุกวันทุกเวลานี้ คือการเกิดขึ้นตั้งอยู่แล้วก็ดับไปเท่านั้นเอง** พระท่านสอนอย่างนี้ ทีนี้เรามาคิด นั่งคิด นั่งนึกทำความเข้าใจให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง จนปรากฏแก่ใจว่า มันไม่เที่ยงจริง ๆ มันเป็นทุกข์จริง ๆ ไม่มีอะไรที่เป็นสารแก่นสารจริง ๆ อย่างนี้เรียกว่าเห็นแจ้งด้วยน้ำใจของเรา ถ้าเห็นแจ้งแล้วมันปล่อยได้ วางได้ ถ้าเพียงแต่รู้เพียงแต่เข้าใจ ก็ยังปล่อยไม่ได้ มันยังเห็นว่าสวยอยู่นั่นแหละ ว่างามอยู่นั่นแหละ ยังอยากได้โน่นได้นี่ ยังชอบอยู่นั่นเอง ยังไม่ปล่อย เราปล่อยได้เพราะเราเห็นแจ้ง หลักความจริงมีอยู่อย่างนี้ พระพุทธเจ้าต้องการให้เราเชื่ออย่างนี้

ความเชื่อตามพระพุทธศาสนาแม้ในชั้นต้น ๆ นั้น เราควรจะเชื่ออะไรข้าพเจ้าพูดให้เห็นง่าย ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับความสุขทุกข์ในชีวิตประจำวัน ชาวพุทธทั่ว ๆ ไป ยังไม่ไว้วางใจในตัวเอง ไม่ไว้วางใจในพระพุทธเจ้า เราพูดว่า **พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ. ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ. สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ.** ข้าพเจ้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่ง แล้วก็ยังพูดแถมพกอีกว่า ที่พึ่งอย่างอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของข้าพเจ้าแน่หรือ ? ยังไม่แน่เสมอไป เพราะว่าเรายังไม่ได้เอาหลักของพระพุทธเจ้ามาใช้เป็นเครื่องมือสะสางปัญหาชีวิต เราจึงพบแต่ความยุ่งยากลำบากเดือดร้อนต่าง ๆ พี่น้องจะทำอะไรมักจะมีความวิตกกังวล กลัวว่าจะเป็นอย่างนั้นกลัวจะเป็นอย่างนี้

เวลาจะทำอะไรก็ต้องไปสืบถาม อย่างน้อยก็ต้องไปปรึกษาหมอดูเสียก่อนว่าควรจะทำอะไรเวลาไหน ควรจะเอาฤกษ์ไหนดี บางทีหมอบอกว่าฤกษ์ดีสี่ใกล้รุ่งโน่น บางทีสองยาม บางทีตีสาม สิบนาที ไปว่ากันกลางดึกโน่น ฤกษ์มันจะดีได้อย่างไรนะตอนนั้นมันควรจะหลับจะนอนกัน แล้วเราจะลุกขึ้นไปตามฤกษ์ตอนดึก ๆ อย่างนั้น ถ้ามันจะไม่ได้ความแน่ทีเดียว แต่ว่าเราเชื่อหมอ หมอเขาว่าอย่างนั้น แล้วตัวหมอเองน่ะมีความสุขเสมอไปหรือ หมอทำอะไรถูกต้องเสมอไปหรือ หมอนั่งรถไปรถชนกับเขาบ้างไหม หมอหกล้มหกลุกบ้างไหม เจ็บไข้ได้ป่วยบ้างไหม ข้าพเจ้าก็รู้จักหมอมาหลายคนเหมือนกัน เห็นว่าหมอทั้งหลายก็ยังมีชีวิตขึ้น ๆ ลง ๆ หกล้มหกลุกกันอยู่อย่างนั้นเองแหละ ยังไม่เรียบร้อย ตัวเองดูตัวเองก็ยังไม่ได้แล้วจะไปดูตัวคนอื่นได้อย่างไร

ความจริงทางพระพุทธศาสนาไม่ได้คิดอย่างนั้น พระพุทธเจ้าสอนให้เราเชื่อพระองค์อย่างเดียวว่า สิ่งทั้งหลายที่เป็นความสุข ความทุกข์ ความเสื่อม ความเจริญ ความดี ความชั่ว อะไรทั้งหมดซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตของเรานั้น ไม่ได้เกี่ยวเนื่องด้วยฤกษ์งามยามดี ไม่ได้เกี่ยวเนื่องด้วยดวงดาวในท้องฟ้าอากาศ ไม่ได้เกี่ยวเนื่องด้วยพระภูมิเจ้าที่ผีสางอะไรทั้งนั้น สิ่งเหล่านั้นช่วยใครไม่ได้แต่ว่าการกระทำของเรานั่นแหละช่วยเราได้ ทำให้เราเป็นอะไรก็ได้

คนเราจะดีเพราะเราทำดี ชั่วเพราะเราทำชั่ว จะได้เพราะรู้จักทำให้มันได้ เสียเพราะไปทำให้มันเสียเข้า แต่ว่าทำไมเราไม่เชื่ออย่างนี้ เพราะว่าเราไม่อยากจะพึ่งตัวเอง ไม่เชื่อตัวเอง และไม่เชื่อพระพุทธเจ้า เราอยากจะเอาชีวิตไปฝากไว้กับเจ้าโน่นเจ้านี่ ต้นพุทราน้อย ๆ เราก็อุตส่าห์เอาชีวิตไปฝากไว้กับมัน รากไม้เก่า ๆ แก่ ๆ ไม่รู้ว่าเอามาจากไหน ก็อุตส่าห์เอามาตั้งบนศาลา อุตส่าห์เข้าไปพึ่งรากไม้นั้น รากไม้เองพึ่งตัวเองก็ไม่ได้ เห็นปลวกมันกินรากไม้นั้นเหมือนกัน แล้วมันจะไปช่วยคนได้อย่างไร ตัวรากไม้ปลวกยังกินนี่นา ถ้าหากว่ารากไม้นั้นศักดิ์สิทธิ์ปลวก มันก็ไม่กินนะซิ นี่ปลวกยังกินรากไม้ ยังกินศาลยังกินสิ่งโน้นสิ่งนี้ ศาลพระภูมิก็เห็นเอียงอยู่บ่อย ๆ ถ้าหากพึ่งตัวได้มันก็ต้องทำศาลให้ตั้งตรง ๆ อยู่เสมอ ไม่ต้องให้คนอื่นมาช่วยค้ำให้ นี่ต้องให้คนอื่นไปค้ำให้ คนอื่นไปสร้างให้ มันก็ลำบากเดือดร้อนอย่างโน้นอย่างนี้ เพราะเราไม่อยากจะพึ่งตัวเอง ไม่เชื่อตัวเอง ไม่เชื่อพระพุทธเจ้า ไม่คิดว่าสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นด้วยการกระทำ แต่คิดว่าเทวดาฟ้าดินดลบันดาล ถ้าทำในเวลานั้นแล้วสิ่งนั้นจะดี

รัฐธรรมนูญเมืองไทยเวลาจะออกทีไรแล้วหาฤกษ์ดีทุกทีแหละ แต่มันล้มมากี่ฉบับแล้ว พี่น้องคิดดูเถอะ หมอให้ฤกษ์ทั้งนั้น แต่ว่าทำไมมันตั้งอยู่ไม่ตลอดกาลล่ะ ล้มเสมอ มันไม่ใช่เรื่องของฤกษ์ แต่เป็นเรื่องของการกระทำของคน ถ้าหากว่าคนทำถูก สิ่งทั้งหลายเดินเรียบร้อย ถ้าคนทำผิดสิ่งทั้งหลายก็ไม่เรียบร้อย ข้าพเจ้ายืนยันได้ในข้อนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่มีความเชื่อฤกษ์เลย ข้าพเจ้าไม่เคยวิตกทุกข์ร้อน ไม่เคยหวาดกลัวในเรื่องการกระทำ จะไปขึ้นรถไฟไปไหนข้าพเจ้าไปเมื่อรถออกไปก็ไปละ คราวนั่งเรือบินไปไหนข้าพเจ้าก็ไป เดินทางไปไหนถ้าตกลงว่าวันไหนไปไม่เคยได้ถามหมอ แล้วหมอบางทีขัดคอเหมือนกันบอกอย่าไปเวลานั้นนะ ไปแล้วมันจะเดือดร้อน "เออ ไม่เดือดร้อนหรอก ผมเดินดีแล้วไม่เดือดร้อนอะไร รถไฟไม่เสียละก้อไม่เดือดร้อน แม้รถไฟเสียก็นอนสบาย"

วันก่อนจะมาจากปัตตานี พอถึงบ้านนาสารรถไฟมันตกรางที่ห้วยมุก นอนเสีย ๓ ชั่วโมง ดีกว่ารถเดินเสียอีก เพราะว่ารถเดินมันเขย่านอนไม่ค่อยหลับ แต่ถ้ารถหยุดนอนสบาย ตื่นขึ้นเช้าคนโดยสารทั้งหลายบอกว่า แหมเมื่อคืนเคราะห์ร้ายจริงรถเสีย

เวลา ข้าพเจ้าบอกว่า แหมเมื่อคืนเคราะห์ดีจริง นอนหลับสบายหน่อย มันตรงกันข้าม เราไม่ได้คิดเรื่องเคราะห์ร้ายเคราะห์ดี แต่เราคิดเหตุการณ์ให้มันเป็นประโยชน์แก่ชีวิต มองเห็นว่าอะไรจะเป็นความสบายใจ อะไรจะเป็นความสุขแก่ชีวิต อย่าไปมองในแง่ที่มันเสีย เมื่อสิ่งนั้นมันเสียไปแล้ว มองในแง่ว่ามันจะเป็นประโยชน์อะไรบ้าง มันจะให้ความสุขแก่ชีวิตจิตใจ ของเราอย่างไรบ้าง เราคิดกันอย่างนี้แล้วก็สบาย ทำอะไรก็ทำไปเถอะ ขอแต่ว่าให้ทำด้วยความระมัดระวังให้เรียบร้อยก็แล้วกัน

มีช่างไม้คนหนึ่งอยู่ที่จังหวัดสงขลา ข้าพเจ้ารู้จักดี คน ๆ นี้ไม่ถืออะไรฝีมือการช่างเก่งเหลือเกิน ทำงานราคาแพง เวลาจะทำจะสร้างบ้านใครเขาบอกว่า วันนั้นฤกษ์ดียกเสานะ แกบอกว่ามันยังไม่ดี เพราะเตรียมเสายังไม่เสร็จ ถ้าหากว่าเตรียมเสาเสร็จตอนเย็น แกยกตอนเย็น เสร็จเช้าแกยกเช้า แกบอกว่ายกเรียบร้อยทุกทีเสาไม่เคยตีหัวใคร แต่ว่าพวกที่ฤกษ์ดีน่ะ เอาคนมามาก ก่อนยกเสาเมากันเสียก่อน เสาล้มตีหัวคนแตกบ่อย ๆ เพราะเมา ไม่ใช่เรื่องของฤกษ์ ไม่ใช่เรื่องของยามอะไร เรื่องของเมาเหล้าแล้วเกิดความเสียหาย เป็นอย่างนี้ ข้าพเจ้าจึงไม่มีความเชื่อในเรื่องนี้

ข้าพเจ้าเชื่อหลักของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่าถ้าข้าพเจ้าทำความดี ข้าพเจ้าสุขใจ ถ้าข้าพเจ้าทำความชั่ว ข้าพเจ้าก็ไม่สบายใจ ข้าพเจ้าจะทำอะไรก็ทำทั้งนั้น นับตั้งแต่บวชมาจนบัดนี้ไม่เคยดูฤกษ์ เวลาจะบวชเป็นสามเณรก็ไม่ได้ดูฤกษ์ดูยามอะไร พอฉันอาหารเพลเสร็จแล้ว เทกระโถน กวาดขยะเสร็จ อาจารย์บอกว่าบวชเอาไหม ข้าพเจ้าบอกว่า เอาครับ โกนหัวได้ ฤกษ์ดีแล้ว โกนหัวเลย แล้วเข้าโบสถ์บวชเป็นสามเณรสองปี เรียนหนังสือก็เรียบร้อยพอไปได้ ถ้าหากว่าไม่ดีก็ไม่ได้มาพูดกับพี่น้องอย่างนี้

พอถึงตอนจะบวชพระกลับไปบ้าน ไปถึงบ้านคนเขาถามว่าบวชวันไหน เดี๋ยวก่อนนัดญาติให้มันพร้อมกัน เพราะญาติหลายคน ไปเที่ยวนัดญาติเสียก่อน อ้า วันนั้นแหละดี วันที่ญาติมาพร้อมกัน ญาติไม่พร้อมแล้วก็ไม่ดีแหละ เพราะว่ามันไม่พร้อมกัน ข้าพเจ้าบวชโดยไม่ได้ถามหมอ บวชมาจนกระทั่ง ๒๘ พรรษาแล้ว เที่ยวเทศน์ทั่วบ้านทั่วเมืองไม่เห็นมันเดือดร้อนอะไร คนที่ไปหาฤกษ์มาบวช ๓ เดือนสึกไปเสียแล้ว บางคนหาฤกษ์วันบวชกับวันสึกพร้อมกันไปเลย บวชวันนี้จะสึกวันไหนดี เวลาเข้าไปเป็น

พระนั่งนับวันที่ อีกเท่านั้นวันจะสึกแล้ว ไม่ได้บวชหรอก ไปนั่งนับวันสึกอยู่เท่านั้นเอง อย่างนี้ไม่ได้ความ เพราะมัวไปดูฤกษ์อยู่ พระพุทธเจ้าท่านออกบวช ก็ไม่ได้ดูฤกษ์ดูยามอะไร พอได้เวลาก็ปลุกนายฉันนะลุกขึ้น เอาม้ามาให้สักตัวเถอะ ขี่ม้ากัณฑกะออกเลย ออกจนได้เป็นพระพุทธเจ้าเที่ยวสอนคน ทำงานจนเหลือมาถึงพวกเราทุกวัน ก็ไม่ได้ถือฤกษ์ถือยามอะไร แต่พวกเรากลับสนใจเรื่องฤกษ์กันมากขึ้นทุกที ๆ

คนที่ต้องดูฤกษ์ดูยามน่ะเพราะอะไร ขี้ขลาดใจไม่ป้ำ แล้วสิ่งที่ตัวทำอาจไม่บริสุทธิ์ มันจึงต้องไปดูฤกษ์ปลอบใจนั่นเอง ให้หมอช่วยปลอบใจหน่อยว่าทำวันนั้นดี แต่ถึงกระนั้นใจก็ยังตุ้ม ๆ ต้อม ๆ อยู่นั่นแหละ กลัวว่าเขาจะจับได้ไหม อะไรไหม เช่นคนจะไปปล้นเขา ต้องไปดูหมอเสียก่อนว่าจะปล้นเวลาไหนดี แต่ผลที่สุดติดคุกทุกรายพวกปล้นน่ะ ไม่ติดรายนี้ก็ติดรายโน้น ข้าพเจ้าเคยเทศน์ในคุกมาหลายเมืองแล้ว สืบไปสืบมา "เป็นยังไง เราน่ะมาติดคุกเรื่องอะไร" "เขาหาว่าปล้น" "ปล้นเขาจริงไหม" "ไม่ได้ปล้นเลย" "อือ เดี๋ยวก่อน คุยกันอีกหน่อยก่อน ๆ นี้เคยปล้นบ้างไหม" "เคยครับ" "ฮือ ! นั่นแหละกรรมเก่า ปล้นเวลาฤกษ์ดีมาหลายทีแล้ว มันถูกฤกษ์ร้ายเข้าเสียบ้างละ มานอนในคุกเสียบ้าง" เรื่องมันเป็นอย่างนี้ ฤกษ์ไม่ช่วยหรอก ความจริงน่ะ ฤกษ์ช่วยอะไรเราไม่ได้ ถึงทำเวลาฤกษ์ดีถ้าทำชั่ว ก็ดีไปไม่ได้ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระสูตรตอนหนึ่งว่า

ผู้ใดประพฤติสุจริตตอนเช้า ตอนเช้าเป็นฤกษ์ดียามดี ประพฤติสุจริตตอนสาย ตอนสายเป็นฤกษ์ดียามดี ประพฤติสุจริตตอนกลางวัน ตอนกลางวันเป็นฤกษ์ดียามดี ประพฤติสุจริตตอนกลางคืน กลางคืนก็เป็นฤกษ์ดียามดี ความดีของวันเวลานั้นไม่ได้อยู่ที่ดวงดาวในท้องฟ้า ในทางพุทธศาสนาถืออย่างนี้แต่ว่าโหรเขาถือไปอีกแบบหนึ่ง เรามาพูดเรื่องพุทธศาสนากัน ใครเรียนโหรก็เรียนไปเถอะใครจะเชื่อก็เชื่อไป แต่ข้าพเจ้าเป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้าต้องเชื่อตามพระพุทธเจ้า ฤกษ์ที่แท้จริงนั้นอยู่ที่การกระทำดีของเราเท่านั้น การกระทำนั่นแหละเป็นใหญ่

คนบางคนได้รับผลเป็นทุกข์ ก็ไม่รู้ว่าทุกข์นั้นมาจากอะไร ถ้าไปถามหมอดู ๆ ก็เรียกว่าเกิดอุบาทว์ คือว่าเกิดเสนียดจัญไรขึ้นในบ้าน ถ้าเราไปถามหมอพวกนั้น

เขาก็บอกว่าบ้านไม่ค่อยดี มีอะไรลุ่ม ๆ ด้านนั้น ดอน ๆ ด้านนี้ มีต้นไม้ด้านนั้น ด้านนี้มีบ่อ เดาไปตามเรื่องแหละ คนไปถามก็เชื่อ เมื่อเชื่อแล้วต้องเปลี่ยนบ้าน เปลี่ยนสภาพของบ้าน เอานั่นออกเอานี่ออก แล้วมันยังป่วยอยู่อย่างนั้นแหละ ถ้าไปถามหมอผีเขาก็ว่าถูกผี ถ้าไปถามหมอตั้งศาลพระภูมิ เขาย่อมบอกว่าบ้านไม่ได้ตั้งศาลพระภูมิ เรื่องมันจึงเดือดร้อนอย่างนี้ ต้องตั้งเสียหน่อยเสียไปสองสามพันบาท ให้เงินหมอเสียหน่อยเออสบายใจไป หมอต้มเอาไปกินแท้ ๆ หมอรวยกันเป็นแถว ๆ

ข้าพเจ้ารู้จักคน ๆ หนึ่งร่ำรวยมีเงินนับล้าน ไม่มีศาลพระภูมิในบ้าน แล้วก็ไม่ได้ทำสิ่งเหลวไหล เชื่อตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า บ้านแกก็ใหญ่โต ทำมาหากินดี ลูกทุกคนก็เรียบร้อย ไม่เกะกะระราน เทวดาไม่ต้องมาช่วยหรอก พ่อแม่สองคนช่วยกัน ออกมาแล้วมันก็เรียบร้อยเท่านั้นแหละ แต่ถ้าพ่อแม่ไม่ดีแล้ว เกิดมามันก็ไม่ดี แม้ว่าจะมีศาลพระภูมิรอบบ้าน พ่อขี้เมาแม่ขี้ไพ่ลูกเกิดมาเถอะมันรุงรังไปทั้งนั้นแหละ ลูกไม่ได้ความเพราะเป็นไปตามพันธุ์ เพราะความจริงมันเป็นอย่างนี้ ข้าพเจ้าพูดอย่างนี้ พี่น้องบางคนอาจจะนึกว่าถ้ามันจะไปกันใหญ่เสียแล้วละท่านปัญญานันทะ แนวของข้าพเจ้าเป็นอย่างนี้เพราะข้าพเจ้าเชื่อพระพุทธเจ้า ไม่เชื่อเรื่องอื่น ไม่เชื่อสิ่งเหลวไหลอะไรทั้งนั้น ใครจะมาบอกว่าอะไรเป็นอะไร ข้าพเจ้าไม่เชื่อ ข้าพเจ้าต้องคิดต้องตรองเพราะว่าคนฉลาดในสมัยนี้ชอบหลอกคนโง่ ชอบต้มกัน มีอะไรพอจะหลอกหาสตางค์กันได้ เป็นต้องหลอกกันทีเดียว พวกเราชาวพุทธถูกเขาหรอกปีหนึ่งไม่รู้สักกี่ครั้ง เสียเงินไปแล้วเท่าใด เพราะไม่ได้ใช้ปัญญานี่เอง ถ้าเราใช้ปัญญาแล้ว เราจะมีหลักความเชื่ออยู่ในใจว่า ตัวเราแหละที่พึ่งของเรา ดีชั่วอยู่ที่ตัวเรา สุขทุกข์ที่ตัวเรา สิ่งอื่นภายนอกทั้งหมดไม่สามารถจะทำอะไรให้เราได้ ถ้าเราเชื่ออย่างนี้แล้วก็ไม่มีทางเสียหาย เช่นว่าเป็นอหิวาต์กันชุกชุมในสมัยนี้ คนบางคนพอเป็นอหิวาต์เข้าก็บอกว่า "แหม ! เคราะห์ร้ายจริง" แต่ถ้าหากข้าพเจ้าพูด ข้าพเจ้าจะบอกว่า "แหม ! มันซุ่มซ่ามจริงกินไม่ดูไม่แล กินจุบกินจิบ อาหารไม่ควรกินก็กินเข้าไป จึงเกิดเป็นอหิวาต์" คนจะเป็นอหิวาต์ก็เพราะกินเข้าไป ถ้าไม่กินเข้าไปแล้วไม่มีเป็นหรอก ต้มน้ำให้มันเดือด ๆ อาหารร้อน ๆ มีแมลงวันตอมอย่ากินเข้าไป หาบเร่ขายริมถนนอย่าไปกินเข้า อหิวาต์ก็ไม่เข้าท้อง คน

นั้นก็มีโชคดีตลอดเวลา เพราะทำดีนั่นเอง ใช้ความระมัดระวังรักษาตัว เรื่องยุ่งเรื่องยากก็ไม่มี แล้วก็ไม่ต้องไปโทษผีที่ไหน ๆ

วันก่อนนั้น คน ๆ หนึ่งเดินมาขึ้นรถไฟ สายลวดที่ใช้ปิดเปิดรางมันเส้นเล็ก ๆ มองไม่เห็นชัด ไปสะดุดสายนั้นโครมเข้าให้ ล้มลงไปปากแตก พอขึ้นมานั่งบนรถไฟบอกว่า "แหม? เคราะห์ร้ายจริงวันนี้ ปากแตกไปได้" ข้าพเจ้าบอกว่า "ไม่ใช่เคราะห์ร้ายหรอก เรามันซุ่มซ่ามเดินไม่ดูไม่แลต่างหาก ถ้าว่ากันตามหลักพระพุทธศาสนา เราเรียกว่าคนประมาทเลินเล่อ พระพุทธเจ้าบอกว่าความประมาทเลินเล่อเป็นทางของความตาย ถึงไม่ตายก็ปากแตก ดังที่เป็นอยู่นี่แหละ" ข้าพเจ้าพูดให้เขาฟังเสียบ้าง ให้รู้เรื่องแล้วจะได้ระวังตัวต่อไป เพราะว่าถ้าเราจะแก้ปัญหาชีวิตกัน เราจะแก้ที่ดวงดาวก็แก้ไม่ได้ เช่นหมอเขาบอกให้สะเดาะเคราะห์เสีย สะเดาะออกเมื่อไหร่ เคราะห์ร้ายมันอยู่ที่อะไร อยู่ในใจของเราเอง เราเป็นทุกข์ก็อยู่ในใจ เป็นสุขก็อยู่ในใจ ความดีความชั่วก็อยู่ที่ใจ สะเดาะไม่ออกหรอก ให้ทำไปเถอะ ตามวัดวาอารามเราสะเดาะกันทุกปี งานวัด ๆ ไหนก็มี เอาพระพุทธรูปประจำวันอาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัส ศุกร์ เสาร์ ว่ากันไปเรื่อยแหละ ตั้งเป็นแถวเชียว หลวงพี่บางทีก็ไปนั่งตะโกนว่า "ท่านทั้งหลายสะเดาะเคราะห์แล้วหรือยัง ถ้ายังไม่ได้สะเดาะ เชิญมาสะเดาะเสียท่านจะอายุยืน" จะยืนได้อย่างไร ถ้าไปเที่ยวตามงานวัดกินขนมคลุกขี้ฝุ่น กลับบ้านปวดท้องทุกราย อายุมันยืนอยู่ไม่ได้ สะเดาะอย่างนั้นไม่ถูกเรื่อง ไม่ใช่วิธีการสะเดาะเคราะห์ คน ๆ หนึ่งขับรถยนต์ไปชนเขา มาหาข้าพเจ้าบอกว่าผมมันเคราะห์ร้าย หลวงพ่อช่วยสะเดาะให้สักทีเถอะ "เรื่องอะไร?" "ขับรถแล้วไปชนเขา" "ได้ ฉันจะช่วยสะเดาะให้ เดี๋ยวก่อน คุณกินเหล้าหรือเปล่าเวลาขับรถยนต์" "เอาบ้าง โดยเฉพาะคราวไปชนกัน" "นี่เมา สะเดาะง่าย คุณเลิกกินเหล้าแล้วมันก็หมดเคราะห์กันเท่านั้นเองแหละ แต่ถ้ายังกินเหล้า รดน้ำมนต์สักสามร้อยวัดมันก็ไม่หายหรอก มันยังชนอยู่อย่างนั้นแหละ มันเป็นอย่างนี้"

มนุษย์เรานี้เสียอยู่ข้อหนึ่ง คือไม่ลงโทษตัวเอง ความผิดของตัวน่ะไม่ว่าเลยเชียว พอเกิดผิดเดือดร้อนขึ้นมา โน่น! พระพุธให้โทษละ พระศุกร์ให้โทษละ พระ-

เสาร์ให้โทษละ ดาวนพเคราะห์อยู่บนท้องฟ้าไม่มีชีวิตจิตใจสักหน่อยหนึ่ง มนุษย์เราเที่ยวว่าแกตลอดเวลาเชียว เราอย่าไปลงโทษพระพุธ พระพฤหัส พระเสาร์ ต่อไปอีกเลย เรามาลงโทษตัวเราเถอะที่ขับรถไปชนคน มานั่งคิดว่า เออ ทำไมกูไปชนเขา แซงในที่ที่ไม่ควรจะแซงรึ กินเหล้าเมาไปรึ มองทางไม่ดีรึ ขับรถเร็วเกินไปเพราะนัดกับแฟนที่ปลายทางรึ หรืออะไร ๆ มาคิดกันเสียให้รอบคอบสักหน่อย ถ้าเราคิดรอบคอบก็รู้ว่า อ้อ! มันเรื่องของเราเอง ไม่ใช่เรื่องของคนอื่น เรามันไม่ระมัดระวัง จึงเกิดความเสียหายอย่างนั้นอย่างนี้ลงไป

ทีนี้เพิ่มความระมัดระวังเข้าสักหน่อย ผลที่สุดไม่มีเรื่องเสีย พระพุทธเจ้าท่านสอนหลักอย่างนี้ไว้เพื่อให้คนแก้ปัญหาชีวิต แต่ถ้าเราไม่เชื่อฤกษ์เชื่อยามเชื่อ ผีสางนางไม้เชื่อเทวดาฟ้าดิน ก็แก้ไม่ได้ เพราะว่าไม่แก้ที่ตัวเอง ความสุขความทุกข์อยู่ที่ภายใน อยู่ที่ใจของเรา ถ้าเราไปแก้ด้านนอกจะแก้ได้ที่ตรงไหน เพราะฉะนั้น ขอให้คิดให้ดีในเรื่องนี้ และถ้าหากคิดอย่างนี้ได้แล้ว เวลาเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นในชีวิตจิตใจไม่ต้องไปตามหมอ หมอไม่รู้ไม่ดีไปกว่าเราหรอกเช่นคนใดเป็นทุกข์ ตัวเองนั่นแหละรู้ดีกว่าหมอ ว่าทุกข์เรื่องอะไร ทุกข์เรื่องสตางค์ไม่พอใช้รึ ทุกข์เรื่องคุณผู้ชายไม่กลับบ้านรึ ทุกข์เรื่องอะไรต่ออะไรมันอยู่ที่เราทั้งนั้นแหละ ทีนี้เราต้องมาสะสางปัญหาตัวเองว่า สตางค์ไม่พอใช้น่ะ มันเรื่องอะไร เราก็คิดว่าจ่ายมากไปไหม เล่นการพนันขันต่อไหม สุรุ่ยสุร่ายในการใช้จ่ายไหม เที่ยวมากไปไหม เล่นการพนันประเภทโน้นประเภทนี้ไหม ซักไซ้ไล่เลียง เอากระดาษมาทำบัญชีเข้าก็ได้ รับเท่านั้นจ่ายเท่านั้น แล้วก็ตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกเสีย ตั้งงบประมาณในครอบครัวเสียใหม่ เรื่องเงินพอมันก็เกิดขึ้น เพราะเราตัดสิ่งที่ไม่จำเป็นออกเสีย ไม่ใช่เรื่องเคราะห์ร้ายจากเทวดา อะไรเลย

เวลาเกิดความทุกข์อย่างอื่น มันก็แบบเดียวกัน เอาหลักของพระพุทธเจ้าที่ว่าดีชั่วสุขทุกข์เสื่อมเจริญอยู่ที่ตัวเรา ไม่ใช่เรื่องจากคนอื่น หันความรู้สึกนึกคิดเข้ามาสู่ตัวเอง แล้วก็มองตัวเองให้รู้ว่าตัวเราคืออะไร เราเดินทางไหน เราทำอะไร เราจึงได้รับทุกข์โทษเป็นไปอย่างนี้ แล้วเราก็จะรู้จักตัวเอง คิดแก้ไขตัวเองได้ แต่ถ้ามัวแต่จะไปสะเดาะเคราะห์อยู่ ไปถามหมอดูอยู่ ยังแก้ไม่ได้หรอก หมอบอกว่าไม่กี่วันก็จะพ้น

ปลอบใจนิดหน่อยเท่านั้นเอง เหมือนกะเด็กร้องไห้ แม่ปลอบใจ "หนูอย่าร้องนะ เดี๋ยวแม่จะพาไปดูหนัง" หยุดฮือเสียหน่อย พอถึงเวลาหนังฉาย แม่ไม่เห็นพาไป ร้องต่อไปดีกว่า พี่น้องทั้งหลายที่เป็นทุกข์ก็เหมือนกัน ถ้าเพียงแต่ไปถามหมอดู หมอเขาก็บอกว่าพระราหูเข้าพระเสาร์แทรก อะไรกันไปตามเรื่องตามตำรา แล้วหมอบอกว่าไม่เท่าไหร่หรอกหรืออีกสองเดือนก็จะพ้น มันไม่พ้นหรอก สองเดือนก็ยังทุกข์อยู่นั่นเอง เพราะว่าเรายังประกอบเหตุอยู่ พระพุทธเจ้าตรัสว่า "สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ถ้าจะตัดผล ต้องตัดเหตุ แล้วเหตุนั้นไม่ได้อยู่ที่สิ่งภายนอก อยู่ในตัวของเราเอง" นี่คือหลักพระพุทธศาสนา

ขอให้พี่น้องจำหลักอันนี้ไว้ให้มั่น แล้วลองใช้ดู ลองใช้หลักของพระพุทธเจ้าดูเถอะ เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นหาย เหมือนกะพวกหนู ๆ ที่มาพึ่งปาฐกถานี้ถ้าหากสอบไล่ตกก็อย่าไปเที่ยวโทษเทวดาฟ้าดิน โทษใคร ๆ ที่ไหนเลย โทษตัวเราเอง เรามันไม่ค่อยเรียนหนังสือ ชอบไปเที่ยวไปเตร่ ชอบนอน เกียจคร้านไม่อ่านไม่เขียน ผลที่สุดสอบตก ลองดูคนที่เขาสอบไล่ได้คะแนนเป็นที่หนึ่งสิเขาขยันขันแข็ง เขาไม่ดูหนังดูละคร ไปไหนก็ถือตำราอยู่ตลอดเวลา มีเวลาว่างเปิดออกอ่าน ท่องเสียให้มันจำ ความรู้อยู่ในสมุดน่ะมันตอบไม่ถูกหรอก แต่ถ้าอยู่ในสมองแล้วก็ตอบง่าย เขาสอบไล่ได้เพราะเขาทำดีทำชอบเดินถูกตามทางของพระพุทธเจ้า แต่ถ้าหากว่าเราทำไม่ดีไม่ชอบ เวลาใกล้จะสอบไล่เที่ยวไปบนบานหลวงพ่อแก้ว ไปบนศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เจ้าพ่อถ้าแกพูดได้แกคงบอกว่า "*เฮ้ยเจ้าหนู หนูขี้เกียจเรียนจะมาบนกะฉันมันจะได้เมื่อไหร่*" ถ้าไปบนกับหลวงพ่อแก้ว ท่านก็คงว่าเอาอีกเหมือนกัน "*ฮึ! หนูขี้เกียจนี่ แล้วจะมาติดสินบนฉันให้กินข้าวเหนียวไข่เป็ดฉันช่วยไม่ได้ดอก มันต้องช่วยตัวเอง*" แต่ว่าหลวงพ่อท่านไม่พูด ท่านนั่งเฉย ๆ เราจึงเอาข้าวเหนียวไข่เป็ดไปให้ท่านกินอยู่ตลอดเวลา

หลวงพ่อแก้วนั้นคนชอบไปเซ่นด้วยข้าวเหนียวกับไข่เป็ด ถามว่าทำไมเลือกมา.ช่นนี้โยม "อ้อ! ท่านเคยอยู่เวียงจันทน์ ท่านคงชอบข้าวเหนียว" ความจริงพระแก้วไม่ได้สร้างที่เวียงจันทน์หรอก สร้างที่เมืองลังกา ความจริงจะแกงถั่วให้ท่านกินดีกว่าเพราะอยู่เมืองลังกา เวียงจันทน์เพิ่งมาอยู่ทีหลัง เราเอาข้าวเหนียวกับไข่ต้มไปถวาย

พระแก้วอย่างนั้นไม่ถูกต้อง เป็นการเรียกว่าค่อนข้างนอกทางไปหน่อย จะเรียกว่างมงาย พี่น้องก็จะเจ็บช้ำน้ำใจกันเกินไป เรียกว่า นอกทางไปหน่อย เราอย่าไปทำเช่นนั้น เรื่องมันเป็นอย่างนี้ ขอให้จำหลักไว้ในใจว่าสุขทุกข์เจริญอะไรทั้งหมดอยู่ที่เรา สิ่งอื่นไม่ช่วยเรา เวลาเกิดปัญหาชีวิต ต้องมองที่ตัวเอง อย่ามองที่อื่น นี่เป็นหลักสำคัญของคำสอนในพระพุทธศาสนา

เกี่ยวกับพระเครื่อง อยากจะพูดอีกเล็กน้อย เดี๋ยวนี้เด็กหนุ่มเด็กน้อยชอบมีพระเครื่อง ข้าพเจ้าพบสุภาพบุรุษในรถไฟบ่อย ๆ ส่วนมากมีพระเครื่องห้อยคอพวงโต ๆ แล้วพอใครพูดถึงเรื่องพุทธศาสนา ก็ต้องเอาพระออกมาอวด "ของผมพระร่วงเก่าแท้ พระพิจิตรเก่าแท้ นางพระยาองค์นี้เก่าแท้" แต่ขณะที่ว่าเก่าแท้นั้น กลิ่นเหล้าฟุ้งทีเดียว พูดกันไม่ค่อยรู้เรื่อง ตอนเย็นกินเหล้า ตื่นเช้ายังไม่ทันกินอาหารเช้า ก็กินเหล้าเข้าไปก่อนอีก แต่มีพระห้อยคออยู่เหมือนกัน บอกว่าฉันถือพุทธศาสนา ไม่รู้ว่าถือตรงไหน ถือตรงมีพระห้อยคอเท่านั้นเอง นี่คือความเข้าใจผิด จึงอยากจะทำความเข้าใจสักหน่อย เพราะชาวพุทธไทยยังหลงผิดในเรื่องนี้อยู่มาก

พระเครื่องเมืองอื่นไม่มี ในประเทศพม่าไม่มีพระเครื่อง เมืองอินเดีย ลังกาก็ไม่มีพระเครื่อง แต่เมืองไทยมีพระเครื่อง ทำไมจึงได้มีพระเครื่องในเมืองไทย? ดังที่กล่าวมาแล้วว่า สมัยก่อนนี้เขาทำพระแจกคนเพื่อให้ไปไว้นมัสการ จะได้นึกถึงพระ คนสมัยก่อนนี้เขาทำอะไรเพื่อเตือนคนทั้งนั้น ให้เราสังเกตถ้าออกไปบ้านนอก เขาสร้างเจดีย์บนยอดภูเขาสูง สร้างไว้สูง ๆ เพื่อให้คนเห็นได้แต่ไกล ทำไร่ ไถนาเห็นเจดีย์ กลางค่ำกลางคืนเดินไปไหนก็ได้เห็นเจดีย์ พอเห็นเจดีย์ จะได้นึกถึงพระพุทธเจ้า นึกถึงพระธรรม พระสงฆ์เดินทางไปกระทำชั่ว ถ้านึกถึงพระจะได้หยุดเสีย เขามุ่งอย่างนั้น พระพุทธรูปนี่ก็เหมือนกัน ทำไว้เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ ให้คนได้นึกถึงความดีของพระพุทธเจ้า แล้วเอาความดีของพระพุทธเจ้ามาใส่ไว้ในใจ การมีพระประจำตัวข้าพเจ้าไม่ขัดคอใคร จะมีพระห้อยคอ ก็ขอให้มีเถอะ อยากให้มีทั่วกันทุกคนแหละ แต่ว่าถ้ามีแล้วเราอย่าเข้าใจผิด พ่อแม่เอาพระห้อยคอเด็ก เมื่อห้อยคอเด็กแล้วอย่าบอกว่า "หนูมีพระแล้วไม่ต้องกลัว ครูเฆี่ยนไม่เจ็บ"

เด็กบางคนมาหาข้าพเจ้า บอกว่า "หลวงพ่อครับ ขอพระสักองค์เถอะ" "หนูขอไปทำอะไร" "ครูตีผมเจ็บทุกที ผมอยากจะได้พระสักองค์ที่ครูตีไม่เจ็บ" ข้าพเจ้าบอกว่า "มาหนูมานั่งฟังฉันพูดสักหน่อย ถ้าหนูอยากจะได้พระที่ครูตีไม่เจ็บแล้วฉันจะให้ ทำไมครูถึงตีหนูล่ะ" "ผมซน ผมทำผิดอย่างโน้น อย่างนี้" "อ้า หนูจะเอาพระไหมล่ะ" "เอา" "ตั้งแต่นี้ไปนะหนู หนูต้องมีพระในใจ หนูอย่าซนซิ อย่าดื้อซิ อย่าขัดคำสั่งสอนของครู ครูสั่งให้ทำอะไร ทำอย่างนั้นทุกอย่าง แล้วครูจะไม่ตีหนูต่อไป นี่แหละคือพระของหนูละ หนูเอาพระไว้ในใจตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป" พูดให้เขาฟัง วันหลังพบเขาอีก

ข้าพเจ้าถามว่าครูตีอีกหรือเปล่า "ตั้งแต่ได้พระหลวงพ่อมา ค่อยยังชั่วหน่อย ครูไม่ค่อยตีแล้ว เพราะว่าผมไม่ซุกซนแล้ว" แต่ว่าให้เขามีพระห้อยไปด้วยแล้วพูดสอนไปด้วย เช่นเราเอาพระห้อยคอเด็ก แล้วบอกว่า หนูมีพระห้อยคอแล้วนะ คนที่พระอยู่กะตัวนี้ต้องเป็นคนดี ต้องตื่นแต่เช้า ต้องขยันเรียน ต้องเชื่อพ่อเชื่อแม่ ต้องรักษาความสะอาด ต้องซื่อตรง ต้องบอกเขาอย่างนั้น อย่าให้เขาเชื่อว่า ถ้ามีพระแล้วตีไม่เจ็บอะไรทำนองนั้น ให้เขาเชื่อว่าถ้ามีพระอยู่แล้วต้องเป็นคนดี เด็กก็จะได้รับสัมมาทิฐิใส่ใจไว้ตั้งแต่ตัวน้อย ๆ โตขึ้นเขาก็จะเป็นคนมีพระที่ถูกต้อง เราไม่ให้พระแก่เด็กอย่างเช่น ถ้าเด็กมาขอก็ "เอาไป" ให้โดยเด็กไม่รู้อะไร เอาไปแขวนคอไว้ เอาไปอวดเพื่อน เอาไปชกต่อยกัน ในรถไฟแม้คนหนุ่ม ๆ ล้วงพระมาอวด บางทีชกต่อยกันก่อนอวดพระ เพราะเมาเสียก่อนแล้ว เรื่องมันถึงยุ่งอย่างนี้ เราเข้าใจกันเสียใหม่

ความจริงพระพุทธรูปนี่น่ะ ไม่ต้องปลุก ไม่ต้องทำพิธีพุทธาภิเษก เพราะจุดมุ่งหมายมีเพื่อเตือนใจเท่านั้น ทำเป็นรูปพระแล้วก็ใช้ได้ ไม่ต้องเอาอาจารย์มาปลุกเสกกันให้มันยุ่งยากลำบากหรอก เมืองไทยเราเสกกันบ่อย ยิ่งเสกกันไป โจรก็ยิ่งเต็มเมืองอยู่นั่นเองแหละ เพราะอะไร ? เพราะเราไม่เสกคนให้มีพระในใจแต่ไปเสกให้พระ มันจะได้ประโยชน์อย่างไร ขอให้พี่น้องคิดดูเถอะ เราอย่าทำอย่างนั้นเลย ไม่ต้องเสกก็ได้ บางคนบอกว่ายังไม่เบิกพระเนตรยังไม่เป็นพระ พระเนตรของพระพุทธ รูปไม่ต้องเบิกของท่านหรอก เบิกตาเรานี่ให้มันกว้าง ๆ สักหน่อยให้มองเห็นความจริงว่าอะไรถูก อะไรผิด

อะไรดี อะไรชั่ว อะไรควร อะไรไม่ควร ตาเรานี้แหละควรเบิก ตาพระเบิกเท่าไรก็เท่านั้นแหละ แต่ว่าตาคนถ้าเบิกแล้วมันกว้าง เบิกตาเนื้อแล้วเบิกตาใจ รับเชื่อสิ่งที่มีเหตุมีผล ที่ควรจะรู้ควรจะเข้าใจตามความเป็นจริง พวกเราบางทีมีพระองค์หนึ่งแล้วอยากได้อีก ต้องหาซื้ออีก เพราะหลงเชื่อเขาที่บอกว่าองค์นั้นเก่งนัก ความจริงเก่งเท่ากันในรถไฟพบบ่อยๆ บางคนเห็นข้าพเจ้าห่มผ้าสีหม่นๆ ก็นึกว่าเป็นพระหลวงพ่อละ มาถึงก็ว่า "หลวงพ่อดูพระเป็นไหม" ข้าพเจ้าตอบว่าดูได้ เขาก็เอาให้ดู "องค์นี้ดีไหมครับ" "ดี" "องค์นี้ล่ะ" "ดี" ฮึ! ดีทุกองค์ องค์อื่นไม่ว่าอย่างนี้ ว่าองค์นี้ดีองค์นี้ไม่ดี "นั่นเป็นภิกษุที่ไม่มีพระในใจจึงว่าอย่างนั้น องค์ที่พระอยู่ในใจแล้วจะว่าดีหมด เมื่อเห็นอะไรก็เป็นพระหมดเพราะใจมีพระอยู่ ถ้าหากว่ามีผีอยู่ในใจ เห็นอะไรก็ผีหมดนั่นแหละ ความจริงเป็นอย่างนี้"

เพราะฉะนั้น พระพุทธรูปทุกองค์ดีทั้งนั้น มีคนเคยถามเรื่องพระบูชาว่าบางองค์เอามาไว้ในบ้านแล้วชักยุ่ง ความจริงไม่ได้ยุ่งเพราะพระหรอก ยุ่งเพราะเจ้าของบ้าน พระท่านนั่งเฉยๆ ไม่ได้ยุ่งเลยเชียวญาติโยมพอยุ่งเข้าก็ไปถามหมอคนที่นั่งหลับตาดู "อ้อ! พระองค์นั้นของคุณไม่ดี" มีหรือพระพุทธไม่ดีน่ะ ขอให้เราคิดดูเถอะ พระพุทธต้องดีทั้งนั้นแหละไม่มีเสีย ถ้าพระสงฆ์เรานี่ซิเสียมั่งดีมั่งแต่พระพุทธรูปแล้วดีทั้งนั้น เพราะทำเป็นรูปพระแล้วก็ใช้ได้ สุโขทัยเชียงแสนลพบุรีทวาราวดีศรีวิชัย ดีเท่ากันแหละ ดีในฐานะเป็นรูปเปรียบของพระพุทธเจ้าเป็นวัตถุเตือนใจให้เราได้มองเห็นพระ และนึกถึงพระ ข้าพเจ้าจึงถือว่าดีทุกองค์โยมได้พระไปแล้วเอาไปไว้ในบ้านนะ เวลาป่วยอย่าไปโทษพระเลย โทษว่า เออบ้านเรานี้ลมมันไม่โกรก ใต้ถุนบ้านมีน้ำเน่าหมักหมมยุงมันกัดกลางคืน กินอาหารเสียเข้าไป ฯลฯ ตรวจดูที่เรา อย่าไปดูกันที่พระ นี่เราไปโทษพระหาว่าพระพุทธรูปไม่ดี บางคนบอกว่า เอาไปไว้วัดเสียหลายองค์แล้ว ถ้าไม่ดีแล้วเอาไปไว้วัด ภิกษุไม่ยุ่งกันไปอีกหรือ นี่เรียกว่าเห็นนอกทาง ไม่ใช่ถูกทาง แต่นอกลู่นอกทางไป ขอให้เราเข้าใจกันเสียใหม่ว่า พระพุทธรูปองค์ไหน จะหล่อเวลาไหน จะสร้างวันไหน ย่อมดีทั้งนั้น ที่ไม่ดีนะไม่ใช่เรื่องพระพุทธเจ้า แต่เป็นเรื่องของไสยศาสตร์เป็นเรื่องเดาของหมอนอกลู่นอกทาง พระพุทธรูปแล้วดีทั้งนั้น เพราะพระพุทธรูปเป็นวัตถุมี

ไว้เตือนใจ เวลาเราเข้าไปไหว้พระ อย่าไปขอสลากกินรวบจากพระไม่ใช่ขอหวยเบอร์จากท่าน บางคนว่า "แหมหลวงพ่อองค์นี้ฉมังนักหนาเชียว" แล้วถูกไหมล่ะที่ขอได้มา ผิดทั้งนั้น ไม่เคยถูก พวกเล่นสลากกินรวบนั้นฉิบหายกันไปตาม ๆ กันทีเดียว

ข้าพเจ้าเคยไปเที่ยวเทศน์ต่างจังหวัด มีคนฟังมาก ๆ ลองถามดู "พี่น้องที่มาฟังปาฐกถานี้ ใครบ้างที่ไม่เคยเล่นสลากกินรวบ ตั้งแต่เขาเล่นกันมา ยกมือหน่อยเถอะ บางแห่งมีคนสองพันห้าร้อยคน ยกสองคน บางแห่งคนเจ็ดแปดร้อยไม่ยกสักคนเลย ที่ตะพานหินไม่มียกสักคน คนแก่นั่งข้างหน้าก็ไม่ยก ถามว่าโยมทำไมไม่ยก "อือ! ฉันซื้อกับเขาเหมือนกัน" เป็นอย่างนี้แหละเสี่ยงโชค ถามว่า "คุณโยมจะซื้อเอาไปไหน" "ถูกสักทีจะได้ทอดกฐิน" ข้าพเจ้าบอกว่า "ไม่ต้องดีกว่าโยม ทอดกฐินกับสลากกินรวบนี่ไม่ได้ บ้านเมืองมันจะเดือดร้อน โยมไม่ต้องทอดกฐินหรอก สละความโลภความตระหนี่ออกจากใจดีกว่า ทอดกิเลสให้มันออกไป ๆ ดีกว่า" คนเราเป็นอย่างนี้ ที่ไปหาพระก็มักจะไปขอหวยขอเบอร์ที่เกิดเรื่องภิกษุฆ่าหญิงตายที่วัดราชสิงขรในพระนคร ก็เกิดจากพวกหวยเบอร์เหมือนกันแหละ ไม่ใช่ลูกศิษย์พระพุทธเจ้าหรอก

ข้าพเจ้าเคยไปเทศน์ตามบ้านนอกก็เคยพูดแรง ๆ เหมือนกัน บอกว่าพี่น้องทั้งหลาย! ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าไม่มีหน้าที่บอกตัวเลข พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนลูกศิษย์ของพระองค์ให้ดูว่า หวยมันจะออกเลขอะไร พระพุทธเจ้าสอนลูกศิษย์ของพระองค์ให้เรียนรู้ว่า ทุกข์คืออะไร เหตุที่เกิดทุกข์ คืออะไร ความดับทุกข์คืออะไร และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์คืออะไร ถ้าพี่น้องจะเคี่ยวเข็ญแค่นให้หลวงพ่อบอกว่ามันออกเลขอะไร ก็เหมือนกับรีดเลือดจากปู ถ้าหากว่าภิกษุใดขืนบอกโดยทางตรงก็ตามโดยอ้อมก็ตาม ข้าพเจ้าบอกกะชาวบ้านว่านั่นไม่ใช่ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า แต่เป็นลูกศิษย์ของผีร้ายปลอมตัวมาในรูปของพระ ไม่ได้มาบวชช่วยชาติบ้านเมืองไทย แต่จะมาทำให้ชาติไทยเมืองไทยย่อยยับออกไปอีก ให้พี่น้องรู้ตัวไว้เสียที พูดให้เขาเข้าใจอย่างนี้ พระที่นั่งหากินทางบอกหวยเบอร์น่ะ คงนึก "ยิงท่านปัญญานันทะเสียทีเถอะ" แต่ไม่เป็นไร เพราะข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าข้าพเจ้าทำความดีให้พระพุทธศาสนาและประชาชน ทำเรื่อยไปคงจะไม่มีอะไรยุ่งยากเดือดร้อน คน

เราเข้าใจผิดตรงนี้ นึกว่าพระจะช่วยข้าพเจ้าเคยให้หลักเกณฑ์ไว้เป็นคำง่าย ๆ ว่า **พระจะรักษาเรา เมื่อเรารักษาพระ ถ้าเรารักษาพระ พระจะรักษาเรา ถ้าเราไม่รักษาพระ พระก็ไม่รักษาเรา สำหรับพี่น้องมีพระห้อยคอ ถ้าพี่น้องรักษาพระ พระรักษาท่าน รักษาอย่างไร ?**

สมมติว่าคนหนุ่มคนหนึ่ง ออกจากที่ทำงานเดินไปพบเพื่อน ชวนเราไปกินเหล้า เรามีพระห้อยคอ เรานึกถึงพระที่ห้อยคอแล้วก็ถามตัวเองว่า เวลานี้เพื่อนชวนไปกินเหล้า เราควรไปกับเพื่อนหรือไม่ ถ้าหากว่าเราไปกับเพื่อน เราไม่รักษาพระ เมื่อเราไม่รักษาพระ เราก็เมาน่ะซิ พอเมาก็เดินชนโน่นชนนี่ เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะเราไม่รักษาพระไว้ในใจ แต่ถ้าเพื่อนชวนเราไปกินเหล้า เราบอกกับเพื่อนว่า เพื่อนเอ๋ยเรามันเลิกแล้ว เพราะเรามีพระอยู่กะตัวเราต้องรักษาพระไว้ในใจ ทีนี้เมื่อรักษาพระไว้ในใจ ก็เกิดความละอายต่อบาปเกิดความเกรงกลัวต่อบาป ไม่ยอมไปกินเหล้ากับเพื่อน เราก็พ้นภัยอันตรายเพราะอะไร ? เพราะว่ารักษาพระอยู่ในใจ พระก็รักษาเรา หลักมันมีอยู่อย่างนี้พระองค์ใดก็ช่วยคุณไม่ได้ ถ้าคุณไม่ช่วยตัวเอง พระที่คุณแขวนคอนี้เป็นวัตถุสำหรับเตือนใจให้คุณทำความดี ไม่กระทำความชั่วเท่านั้น

ญาติโยมผู้หญิงเราก็เหมือนกัน ที่มีพระห้อยคอ พอวันอาทิตย์เพื่อนมาเรียกให้ไปล้อมวงนับญาตินับมิตรกัน เราก็นึกถึงหลวงพ่อที่อยู่กะตัว ไปเล่นไพ่ นี่หลวงพ่อห้ามไหม อ้อหลวงพ่อว่าไม่ได้ การพนันมีโทษหลายสถาน **ชนะก่อเวรแพ้เสียดายทรัพย์ ทรัพย์ที่มีก็เสียหายไป** ไม่มีใครเชื่อถ้อยฟังคำ ยุ่งยากหลายเรื่อง เราไม่ไปรักษาพระไว้ในใจดีกว่า เราก็บอกเพื่อนว่าไม่เอาแล้วเลิกที ฉันมีหลวงพ่ออยู่กะตัว เพื่อนคนนั้นเขาก็ไปหาบ้านอื่นที่ไม่มีพระต่อไป เราก็จะไม่ยุ่งยากเดือดร้อนกับใคร ๆ อย่างนี้แหละเรียกว่ารักษาพระ ถ้าพี่น้องช่วยกันรักษาพระไว้ในใจอย่างนี้ **พระรักษาพี่น้อง พระที่แท้นั้นคืออะไร ?** ตามความจริงก็คือ **ธรรมะ** ที่เรานำมาปฏิบัตินั่นเอง ธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นองค์พระที่แท้ที่เรานำมาใช้ในชีวิตของเรา ทำได้ทุกวันทุกเวลา ไม่จำกัดสถานที่ ถ้าพี่น้องเอาธรรมะของพระพุทธเจ้ามาใส่ใจ รักษาใจของท่านไว้ด้วยธรรมะ ท่านก็มีพระอยู่ในใจ แม้จะไม่มีพระห้อยคอ ท่านก็มีพระอยู่ในใจ พระในใจ

นั้นคือพระแท้และช่วยท่านได้อย่างแท้จริง และธรรมะที่ประพฤตินั่นแหละ คือองค์พระพุทธเจ้าที่แท้ จึงอยากจะขอให้ท่านทั้งหลายที่ได้มาประชุมกันในวันนี้ เชื่ออย่างนี้ด้วย เอาไปคิดก่อนแล้วก็เชื่อ ท่านก็จะมีความสุขใจขึ้นบ้าง

ส่วนท่านที่เป็นนักบวช ยังอยู่ในวัยของการศึกษาเล่าเรียน ก็ขอให้เรียนให้ดี เรียนให้จริง เรียนให้เข้าใจ แล้ววันหนึ่งขอให้ช่วยกันลุกขึ้นประกาศความจริงของพระพุทธเจ้า เพื่อทำคนผู้ไม่รู้ได้เข้าใจ ทำคนที่หลงให้หายหลงหายงมงาย แล้วจะได้เดินถูกตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า พูดอย่างนี้บางคนอาจจะว่า ท่านปัญญานันทะจะทำลายพุทธศาสนาเสียแล้ว ข้าพเจ้าไม่มีน้ำใจที่จะทำลายพุทธศาสนาเลย ข้าพเจ้ารักคำสอนของพระพุทธเจ้าเหลือเกิน ที่ข้าพเจ้าเที่ยวเดินเทศน์สอนคนมาทุกปีทุกวันนี้ เพราะความรักต่อคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะความรักความปรานีต่อพี่น้องพุทธบริษัททั่วไป จึงได้ทำงานอย่างนี้สิ่งใดที่ข้าพเจ้าพูดออกไปนั้นเป็นการพูดตามความรู้สึกนึกคิดของข้าพเจ้า ซึ่งอาศัยธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นมูลฐานไม่ได้มุ่งทำลายใคร ถ้าหากว่าข้าพ.จ้าจะเป็นผู้ทำลาย ก็คือทำลายความเชื่อเหลวไหล**อันมีอยู่ในจิตใจของคนเท่านั้นข้าพเจ้ามุ่งอย่างนี้**

ข้าพเจ้าขอทำความเข้าใจไว้กับพี่น้องที่เข้าใจผิด ที่ไม่รู้ไม่เข้าใจความจริงของพระพุทธศาสนา เพราะเกิดมาก็เห็นแต่การปลุกการเสก การลงเลขลงยันต์การสะเดาะเคราะห์ เลยนึกว่า นั่นแหละเป็นตัวพุทธศาสนาแล้ว ความจริงสิ่งนั้นไม่ใช่เป็นแต่เพียงพิธีการนอกทางของพระพุทธเจ้าเท่านั้น ในทางพระพุทธศาสนาไม่มีพิธีอะไร นอกจากพิธีการแสดงตนเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า พิธีการปฏิบัติตนในศีล สมาธิ ปัญญาอันเป็นแนวธรรมะที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ แล้วเราก็ได้รับผลทางใจ คือเว้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนได้อย่างแท้จริง นี่เป็นหลักของพระพุทธเจ้า จึงขอฝากหลักเหล่านี้ไว้กับพี่น้องทั้งหลาย ให้ช่วยกันนำไปคิดนึกตรึกตรองด้วยตัวท่านเอง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง

ในฐานะที่เราเป็นพุทธบริษัท เราจะรู้ได้อย่างไรว่า อะไรเป็นธรรมะของพระพุทธเจ้า อะไรไม่ใช่ เรื่องนี้พระพุทธเจ้าท่านก็หวั่นวิตกอยู่ พระองค์จึงได้วางหลักไว้

ให้เราตัดสิน เรียกว่าหลักโคตมีสูตร เป็นหลักซึ่งเราควรจะนำมาใช้ที่สุดในสมัยนี้ ว่าอะไรเป็นของแท้ อะไรเป็นของปลอม หลักที่พระพุทธเจ้าวางไว้มี ๘ ข้อด้วยกัน คือ

ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อความกำหนัดย้อมใจ
เป็นไปเพื่อความประกอบด้วยทุกข์
เป็นไปเพื่อสะสมกองกิเลส
เป็นไปเพื่อความอยากใหญ่
เป็นไปเพื่อความไม่สันโดษ
เป็นไปเพื่อความคลุกคลีกันเป็นหมู่เป็นคณะ
เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน
เป็นไปเพื่อความเลี้ยงยาก

นั่นไม่ใช่ธรรมะ นั่นไม่ใช่วินัย นั่นไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า แต่ถ้าหากว่าข้อปฏิบัติการกระทำหรือคำสอนเหล่าใด เป็นไปเพื่อความคลายกำหนัดย้อมใจ เป็นไปเพื่อความคลายความทุกข์ เป็นไปเพื่อไม่สะสมกองกิเลส เป็นไปเพื่อความไม่อยากใหญ่ เป็นไปเพื่อความสันโดษ เป็นไปเพื่อความไม่คลุกคลีกันเป็นหมู่เป็นคณะ เป็นไปเพื่อความขยันหมั่นเพียร เป็นคนเลี้ยงง่าย นั่นเป็นธรรมเป็นวินัยของพระพุทธเจ้า หลักนี้เราควรจดจำทีเดียว จำไว้ในใจ แล้วดูการกระทำ การพูด การปฏิบัติของคนทั้งหลาย และหนังสือพิมพ์ที่เราอ่าน ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมเป็นวินัยหรือไม่ เอาแว่นแปดอันนี้ใส่ตาเข้า แล้วก็จงส่องดู เราก็เห็นได้ว่าอันนั้นใช่ อันนั้นไม่ใช่ เพราะในสมัยนี้ครูมาก อาจารย์มาก แล้วอาจารย์ส่วนมากก็มักจะชักนำลูกศิษย์ไปตามทางของตน เพื่อประโยชน์อย่างโน้นประโยชน์อย่างนี้ ถ้าหากว่าเราไม่มีแว่นกระจกไว้ส่องดูให้ดี ๆ แล้ว ความเข้าใจผิดก็อาจจะเกิดขึ้นแก่พุทธบริษัททั้งหลาย จึงอยากจะขอฝากแนวความคิดนี้ไว้ด้วย

อีกประการหนึ่ง ในฐานะที่เราเป็นอุบาสกอุบาสิกา ควรจะประกอบตนด้วยอะไรบ้าง ? อุบาสกอุบาสิกาแปลว่าผู้เข้าไปนั่งใกล้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์นั่งใกล้ด้วยกายวาจาด้วยใจ คือกายประพฤติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า วาจาก็ดำเนินตามคำ

สอนของพระพุทธเจ้า ใจก็เดินตามคำสอนของพระพุทธเจ้า นี่เรียกว่าใกล้ ถ้าหากว่ากายวาจาใจอยู่ห่างพระ ยังไม่ใกล้ ยังไม่ชื่อว่าเป็นอุบาสกอุบาสิกา อุบาสกอุบาสิกาควรประกอบด้วยหลักธรรม ๕ ประการ คือ :—

๑. มีความเชื่อถูกทางตามแนวของพระพุทธศาสนา

๒. รักษาศีล อย่างน้อยก็เบญจศีล

๓. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เช่น ไม่เชื่อถือฤกษ์ดียามดี พระภูมิเจ้าที่ ผีสางนางไม้ พิธีรีตองหรือไสยศาสตร์

ชาวพุทธจะต้องเชื่อมั่นอย่างเดียว คือเชื่อการกระทำ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว สุขทุกข์เสื่อมเจริญ หรือกำไรขาดทุนทั้งหมดอยู่ที่ตัวเราผู้ทำ ไม่ใช่อยู่ที่ผู้อื่น แม้ผู้อื่นจะมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง มูลฐานสำคัญนั้นอยู่ที่ตัวเรา โดยเราไปดึงเขาเข้ามา ไปเรียกเขาเข้ามาให้มาหาเรามาทำเรื่องให้ยุ่งยากเดือดร้อน เรื่องสำคัญอยู่ที่ตัวเราทั้งนั้น พระพุทธเจ้าสอนให้เชื่ออย่างนี้

๔. ไม่แสวงหาบุญนอกคำสอนของพุทธศาสนา

๕. บำเพ็ญบุญตามแบบฉบับในพระพุทธศาสนา คือ

ไม่ทำบุญตามแบบของศาสนาอื่น แต่ทำบุญตามวิธีการของพระพุทธเจ้าอย่างเดียวไม่ได้ทำตามแบบอื่นเช่น บูชายัญ เอาเป็ดเอาไก่หัวหมูบายสีไปเซ่นพระพุทธรูปเหมือนกับเซ่นผีอย่างนี้ ไม่ใช่เรื่องของบุญในทางพระพุทธศาสนา เพราะบุญที่แท้ของพระพุทธเจ้านั้นอยู่ที่การละความชั่ว การประพฤติความดี การทำใจให้สะอาดสงบ นับเป็นบุญของพระพุทธเจ้าของพระพุทธศาสนา

ขอให้พวกเราช่วยกันทำบุญตามแนวนี้ บุญอย่างอื่นทั้งหมดเป็นเพียงเครื่องล่อใจเท่านั้น อย่าถือว่าเป็นการเชื่อบุญที่สำคัญ การเชื่อวัตถุเครื่องรางของขลัง การเชื่อพิธีรีตอง ก็อยู่ในประเภทเชื่อโชคเชื่อลาง ไม่ใช่ของจริงของแท้ เราชาวพุทธไม่ควรเชื่อในเรื่องอย่างนั้น แต่เราเชื่อว่า จะทำอะไรก็ต้องระมัดระวังด้วยความรอบคอบประโยชน์ตนได้ ประโยชน์คนอื่นได้ ผู้รู้ทั้งหลายสรรเสริญว่า เป็นความถูกต้องเรียบร้อยอย่างนี้ไม่เสียหาย ทำได้ แม้ในเวลาที่เขาว่าฤกษ์ไม่ดีก็ทำเถอะ ข้าพเจ้าเคยเดินทางใน

เวลาฤกษ์ไม่ดี แต่ก็ไม่เห็นยุ่งยากเดือดร้อน เดินทางสะดวกสบาย มีคนช่วยเหลือเกื้อหนุนตลอดทาง หมอเขาว่าฤกษ์ไม่ดีแต่ทำไมมันถึงดี เพราะว่าไปไหนทำดีให้เขาเห็นอยู่ตลอดเวลาคนก็คอยช่วยเหลือเกื้อกูล แต่โจรผู้ร้ายมันต้องดูฤกษ์หน่อย เพราะใจมันไม่สบาย ใจมันขลาดมันกลัว ต้องหาวิธีการปลอบจิตใจอย่างโน้นอย่างนี้ เราชาวพุทธไม่ต้องเอาวัตถุภายนอกมาปลอบใจอย่างนั้น แต่เราเชื่อพระพุทธเจ้า เชื่อพระธรรม เชื่อพระสงฆ์ แล้วปฏิบัติตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าวางไว้ ก็จะได้ไปสู่ปลายทางสมความปรารถนา

ในสมัยนี้ ข้าพเจ้าอยากจะขอเตือนพี่น้องทั้งหลายให้ช่วยกันศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนา ความจริงคนไทยเราในเมืองไทยนี้ พูดกันโดยเฉลี่ยยังอ่านหนังสือกันน้อย หนังสือทางศาสนามีออกอยู่หลายฉบับ ลองไปดูสถิติคนอ่านแล้ว ยังไม่ชื่นใจเพราะคนอ่านทั้งหมดนั้นมีไม่ถึงหมื่นคน คนไทยนับถือพุทธศาสนาไม่น้อยกว่า ๒๐ ล้านคน ทำไมชาวบ้านจึงยังอ่านหนังสือธรรมะกันน้อย เรื่องนี้เป็นความผิดของพวกเราที่เป็นพระด้วย เพราะพระเราจูงคนให้อ่านหนังสือกันน้อย ตามวัดวาอารามทั่ว ๆ ไปไม่ค่อยมีหนังสือให้คนอ่าน แต่มีหนังสือใส่ตู้ไว้นั่งกราบนั่งไหว้ ข้าพเจ้าไปเที่ยวเทศน์ตามบ้านนอก บางวัดมีพระไตรปิฎก ๓ ตู้ พระไตรปิฎกใบลานน่ะมี ๓ ตู้ แล้วก็ซื้อมา ๓ ปีแล้ว ยังไม่ได้เปิดอ่านสักตัวหนึ่งเลย ข้าพเจ้าไปถึงก็พูดยกย่องว่า "แหม! วัดนี้สมบูรณ์จริง มีพระไตรปิฎกถึง ๓ ตู้" สมภารตกหลุมลงไปเลย "โอ! ชาวบ้านแถบนี้ศรัทธาแก่กล้า" เลยข้าพเจ้าถามว่าซื้อมาเมื่อไรครับ "๓ ปีแล้ว ยังห่อกระดาษเขียว ๆ อยู่เลยยังไม่ได้อ่านเลย" หนังสือธรรมะไม่ใช่มีใส่ตู้ไว้กราบไว้ไหว้ หนังสือธรรมะเป็นของที่ต้องเปิดอ่าน อ่านให้รู้ให้เข้าใจ อ่านค้นคว้าศึกษา เพื่อได้ปฏิบัติถูกปฏิบัติชอบ แล้วจะได้สอนชาวบ้านให้ปฏิบัติถูกปฏิบัติชอบ เวลาคนมาวัดในวันพระ ควรเอาหนังสือไปให้เขาอ่านบ้าง เลือกหนังสือที่ควรอ่าน อย่าให้หนังสือประเภทเหลวไหลไม่เป็นไปเพื่อความรู้ความสว่างแก่เขาเราช่วยกันให้ชาวพุทธมีปัญญา มีหูตาสว่าง ได้ดำรงตนอยู่ในสัมมาทิฐิ นั่นแหละเป็นมหากุศล เพราะเดี๋ยวนี้เมืองไทยเราเป็นชาวพุทธกันแต่เพียงชื่อ ชาวพุทธโดยปฏิบัติแท้จริงนั้นมีอยู่น้อย พูดอย่างนี้ไม่ใช่เป็นการดูหมิ่นอะไร ข้าพเจ้ากล้า

พูดด้วยความประสงค์ดี เพราะข้าพเจ้าทำงานก็เพื่อสร้างเสริมจิตใจคน ทำงานเพื่อความก้าวหน้าของพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าไม่ได้หวังอะไรจากการพูดกับพี่น้องแต่ข้าพเจ้าหวังอยู่ประการเดียวว่า ขอให้พี่น้องได้ความรู้ได้ความเข้าใจ ให้พี่น้องได้เดินทางถูกทางชอบ ขอให้พี่น้องหลุดพ้นจากความทุกข์และได้รับความสุข ด้วยการปฏิบัติตามธรรมะของพระพุทธเจ้า นี่เป็นความประสงค์ใหญ่ของข้าพเจ้า

ขอให้พี่น้องเดินร่วมกับข้าพเจ้าในทางของพระพุทธเจ้า ขอให้ทุกคนเดินด้วยใจของท่าน ตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าชี้ให้เดิน เมื่อเราทุกคนต่างช่วยกันเดิน พระช่วยกันเดิน ชาวบ้านช่วยกันเดิน เราก็ชื่อว่าเป็นผู้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยการปฏิบัติ การบูชาด้วยอื่น ๆ สักเท่าใดยังไม่ประเสริฐ การบูชาด้วยการทำจริงในสิ่งที่เราได้รู้ได้เข้าใจแล้วนั่นแหละ เป็นการบูชาอันประเสริฐยิ่ง เป็นการบูชาที่ทำให้ดวงประทีป คือธรรมะของพระเจ้าลุกโพลง ๆ สว่างไสวให้คนทั้งหลายได้เห็นความ จริงแล้วจะ ได้มุ่งเข้า สู่ความจริงนั้น เพื่อประโยชน์ความสุขแก่ตัวเราและแก่พลโลกทั่วกัน จึงขอเชิญชวนพี่น้องทั้งหลาย ให้ร่วมเดินทางกับข้าพเจ้าในแง่นี้

ในที่สุดแห่งการแสดงปาฐกถานี้ ข้าพเจ้าขออ้างเอาคุณพระศรีรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ จงมาตั้งอยู่ในใจของพี่น้องทั้งหลาย ขอให้ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้มีใจสะอาด มีใจสว่าง มีใจสงบ ด้วยการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามศีล สมาธิ ปัญญาซึ่งพระพุทธเจ้าได้แสดงไว้ ถ้ามีความประสงค์จำนงหมายสิ่งใด ๆ อันเป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์แล้ว ขอให้สิ่งนั้น ๆ สมความปรารถนา ด้วยการปฏิบัติชอบตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกเมื่อ เทอญ.

พิมพ์ที่ : บริษัท ชุมนุมช่าง จำกัด (แผนกการพิมพ์) 231 หลังอาคาร 10 ถนนราชดำเนินกลาง พระนคร
โทร. 23905 – 61810 นายชม ศุขปริมัตถ์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา 10 สิงหาคม 2508